

Universitätsbibliothek Wuppertal

Titi Petronii Arbitri Satyricon qvae supersunt

Petronius <Arbiter>

Trajecti ad Rhenum, 1709

Liber secundus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-744](#)

*In thermas fugio, sonas ad aurem:
Piscinam peto, non licet natare:
Ad coenam propero, tenes euntem:
Ad coenam venio, fugas sedentem:
Lassus dormio, suscitas jacentem, &c.
Vide præterea, mi Lector, ea, quæ ad superiorem
Horatii locum suo in loco adnotavimus. Petronius
porro:
Invado peccus amplexibus, & persusum os lacrymis
vultu meo contero.] Quid si vero nobiscum legas?*

*Contergo, tametsi cum recepta lectione faciat locus
superior, quem retro habes cap. xxiv. de uno exole-
torum omnium insuffissimo Emballiceta: Transiugue
ad comitem meum (scilicet Ascylium) facto, clumbus
eum basisque distrivit. Nec non venustissimus ille Ve-
nerum omnium ac Leporum pater Aristæetus in Epi-
stolis suis vere Eroticis l. i. Ep. cxvi. Toi γαρ οὐκ εἰ-
βανχυθεῖσα τῷ ἔφατι, ἀνέλασε τε πόσις ἵαντη τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ πεφίλακεν ὅτῳ προσφύσα μανικάς, ὡς μόλις
ἀποσπάσαι τὰ κύλια, καὶ κατεργάψει μὲν τὸ σῶμα.*

JANI DOUSAË NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI, Viri Consularis, Præcidaneorum

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Draucos, hoc est, grandioris peculi homines, in balineis publicis communi pariter lavantium plausu exceptari solitos, & Petroni & Martialis indicis patet adum: eadem alter ejusdem Epigrammatarii locus per causam explicavit. Lucillis versus tentati; correctusque Arbitri.

ET nuptis & prætextatis verbis usurus hoc Capite, veniam hercule (Prudenter simul, ut puto, ac pudenter) antea præfabor mihi: Socratemque imitatus, in re mollicula & parum severa, caput operie infinitam, Arbitri nostri arbitratu maxime, ita scriptitantis.

Cap. XCII. Illum autem frequentia ingens circumvenit cum plausu & admiratione timidissima, &c.] Ascylium refert plausu & admiratione secundissima à faveente undique circumstantium corona exceptum, quos commendata supellectilis ejus bonitas ad gravissimum sibi spectaculum (Romane loqui me scito) in rem præsentem porro frequentesque ac congregatos exciverat, nemine non Votorum conceptione tacita, hoc est, timidissimo murmure (quæ illius saeculi mollities fuit) rutabulum istiusmodi in postfurnum suum oculis devorantibus muliebriter exoptante, frustra: quandoquidem non nisi in Equestribus sedere solitus Ascylos, omnes porro à se admissarios spernere ac segregare quam longissime: neque quen-

quam tanta fortuna dignum judicare, preter Equitem Romanum illum, Ordinis sui de honestatentum; qui cumpse veste dispoliatum, tunicaque & pallio circumductum, similque improbissima clamoris indignatione Gytona flagitatem miseratus, suis sibi ipse exuvias nudum destitutum circumdedit; atque in penates, imo in cubile transtulit suum, credo, ne diutius sine integumento circa balneas expalliarus erraret miser, homo Equestris tantum culcitella dignus, quippe à peculio ac penitibus ita basilice opipareque instructus, ut non cum sui saeculi Draucus modo, sed & cum Hercule illo Goropiano de vasorum luculentate in ambiguum certamen descendere posset. Atque hinc, veluti de plano, cuivis illustre jam tandem factum confido, in quam sententiam à Celtibero lœta scriptum fuerit:

*Audieris in quo, Flacco, balne plausum,
Maronis illuc esse mentulam fecit.*

Neque aliunde, quam ex hocce Arbitri loco versuum istorum explicationem commodius peti posse existimo, mire aliqui frigentium. Quanquam quisnam adeo in Re Antiquaria hospes, obsecro, ut nesciat, Equites istiusmodi sessorem pati solitos, hocque morbo usque ad infamiam laborantes, Magiris, vel Salii potius domesticis non contentos, emissarios insuper habuisse, qui impensa mercede ostreos undique, ac bene vasatos conquererent sibi, ad se è vestigio domum perducendos suam; quo videlicet fortuna tam magna soli porro, ac fine æmulo, potirentur. Atque is delectus, eaque censio in balineis publicis exigebatur

batur potissimum, ubi loturos omnes, quasi venales, inspectare, palamque ac minus, & veluti oculato die pretium pro virtute, atque ad mensuram inguinis (ut apud Juvenalem est) unicuique facere erat copia. Probo ex Seneca lib. 1. Natural. Quæst. de divite nescio quo obscenitatis usque in Scenam productæ, & per utramque cavernam (id quod Aufonius ait) moli consuetus. Sic enim inibi: *In omnibus quidem balneis azebat ille delectum, & aperta mensura legebat viros.* Et reliqua, quæ sequuntur. Etenim pudet ac piget adscribere. Quid vero subdit Arbitrus:

Habebat enim inguinum pondus tam grande, &c.] cum illa Martialis loquitione germanitus consentit, qua ait lib. 7. Epigr. 35.

Sed meus, (ut de me taceam) Lecania, servus Iudaum nulla sub cute pondus habet.

Ubi curnam *Iudaum* pondus dicat, in controversiam vocari posse video. nec quicquam à Domitio auxili; qui *Inguina Iudea*, id est, circumcisæ & aperte, (ut *Iudea* est) Epithetum istud Ponderis interpretatur, quasi intellexerit Martialis, *Servum suum Iudaice superstitioni addictum*; ideoque quamvis ex genti illius lege præstatia circumcisio, sine scorteo tamen fibligaculo, multo minus rheca aliquis (quam fibulam appellabant) abene munitur palam atque in publico lavari. Seu cum *Gutto* potius, & *Linteo* ad herilem sudorem destringendum extergendumque, *Strigilesque* (uti docuimus) expediendo domino coram lavanti adfistere, media etiam parte corporis nuda. Neque enim aliam sententiam ullam commodiorem ex ipsis verbis elicere possum. Utut est, *solennia infant Domitius*, & quidem solens. Non enim hoc vult Poëta noster: sed *Iudeum* pondus vocat salissime partem eam, qua viri sumus, non quidem testa *Samia circumcisam*, tanquam hominis recutiti, & cui Sabbatum in morem decorticata fuerit pellicula illa venditorum scilicet; verum glandem potius præputio suo vi tentiginis retectam, suaque sponte magis, quam *Judaicæ circumcisionis* adminiculo denudaram. unde & vocabuli *Verpa* originatio deducta: & rō *Verpus*, nunc contumeliose pro *Apella*, id est, curto ac recutito *Judeo*: nunc vicissim pro eo, cui *audiens* *ἀπολαύσως*, *καὶ ἀπολαύσως*, quasi tu *λαποδερέων* *dicas*, usurpatum antiquitus, eadem nimurum ratione, qua apud *Catullum* *Lesbia*.

Glabit magnanimos Remi nepotes.

Quaque Poemum illum Plautinum in Fabula sibi cognomine, inter alia Militaria opprobriamenta, *Deglupta* quoque *Mena* cognomento insigniri videmus. Quo etiam *Φάρος* & *ἄπειδεν πόλις* Aristophanii; tum delicitissimi illi *Lucillii* versus pertinere judicandi, à Junio nostro apud *Marcellum* restituti primitus ad hanc faciem:

Cum poelo bibo eodem, amplector labra, labellas Fictrices compono, hoc est, tum (lego, cum Iudeorum) suau.

Malim tamen, ita ut antea legebatur, priorem partem relinquere, hujuscemodi interpunctione scilicet:

Cum poelo bibo eodem, amplector, labra labellis fingens, (forte figens) compono, hoc est, cum Iudeorum suau.

Idque haud paullo simplicius. ut novissimum O, + sic compono dico, in numerorum dimensione nullum extiteratur. Cæterum deinceps, quo loco in Petronio legitur,

Itaque statim invenit auxilium, nescio quis exim Eques Romanus, ut azebat, insamis, &c.] Equis vero homo tam matula, qui hic statim, *Azebans*, re-scribendum non videat: ut subaudiatur, *Vulgo*, atque in turba scilicet. Neque enim ad Helleristum illum Catullianum apte fatis accommodari posse opinor, quo idem in Phaseli usus dedicatione,

Ait fuisse navium celerrimus.

C A P U T II.

Officium Petronio factum in nova, imo vero antiqua, + Officio enarratione. Vestimentorum in balneis depositorum custodia cuiusmodi hominum fidei delegata antiquitas. Notores eam quoque in rem cautionis loco dari atque adhiberi solitos. Ei generi fulcimentum, fidei causa, à Seneca peccatum, atque impetratum: Junii, tam Rhenani conjecturi (tam hic, quam in voce Juratores apud eundem Senecam) in perpetuum paro explosi, atque ejaratis denique.

Cap. XCII. At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso receperissim, nisi Notorem dedisset, &c.] Officium quo notione hoc in loco accipi velit, nondum fatis etiam liquere mihi pronuncio lubens, nisi hillas abs se casas fortasse significat ei, apud quem, tantisper dum lavatur, vestimenta sua deposuerat Eumolpus. Hoc enim cognomentum, paulo ante Petronii ætatem, primitus impudicus atque inforari solitis inditum qui nescit, is certe Seneca Patris Controversias vel nullus legisse; vel, si oblitus, legisse quasi per nebulam modo, caliginemque mentis potius, quam corporis luminibus infestam habuisse videtur. Loquitur autem de Aterio Declamatore libro carundem Controversiarum iv. hisce verbis: *Memini illum (quum Libertinum reum desenderet, cui objiciebatur quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in libero officium. Res in jacos abiit: Non facis mibi officium; &c. Multum ille, vel hic in officiis versatur. Ex eo Impudicii, & obscuri aliquamdiu Officio vocati sunt. Cæterum hoc verisimile non est: videisque potius eam in partem assentationem fletere debere, ut *Seruum Capsarium* hic notari existimem, penes quem erat vestimentorum custodia, eorum videlicet, qui in balneis publicis calida macerabant se; quo clixi potius, quam assi suaviores existerent scilicet.* At hoc ipsum haud

sine mercedula, inquiet aliquis. Fator; atque ideo tenuoris notæ homines vernam ad pedes, vel vetulam certe aliquam peculiarem secum ductabant: quibus ejus rei cura potissima incumbebat, operam observationi ut darent, ne quis rursum gravior aut propensior, quam advenisset, domum è balineo se receperet, Cornicula illius Æscopica in morem, furtivis lavantium plumis haud decore exornatus, fures balnearii ut consuevere.

*Lintea ferret Apro vacuus quum veracula nuper.
Et supra togulam lusca federet anus.*

Quo magis demiror, Eumolpum istum non Coracem mercenarium sicut huic negotio praefulsi. verum is fortasse, quum haec fierent, alio quopiam alegabat fuerat antea, nisi eumse autemus tamen in strigibus, linteis, atque olei stilla, hero, seu potius conductori suo, subministrandis deditum atque occupatum fuisse, quod non arbitror. & paret ex sequentibus, Eumolpum solum postea sine affectu aliquo, aut perdissequo, ad hospitium Eucolpii, cui cœnulam condixerat, plena se demum nocte recepsisse, quoniam ob importunam recitationem de balneo, tanquam de theatro, ejectus fuisset. Unde & nobis insuper, quorum sum lavatio ista pertinuerit,clare ac perspicue dilucet, nimur ad morem illum tam Græcienibus, quam Italicis hominibus, frequentatum, quo non nisi munditer prius eloti ac lixati probe ad coenas itare condidicerant, jam inde ab antiquo. Quod vero addiderat Eumolpus, *Nisi notorem dedisse*, nihil potuit festivius: significatque, omnes iam pridem se se furum balneariorum mores experimentis certissimis provisso probe antea atque exploratos habuisse, ac propterea de vestimentis suis sollicitum, priusquam caputa exuta officioso illi asservanda concrederet, cautionem istam consulto adhibuisse, ut Notorem deposito apponenter suo: hoc est, præsentium aliquem testem, & quidem oculatum ut faceret, qui porro se postea (siquidem usus veniret) & Eumolpum res suas vindicantem probe cognitum habere asseveraret: eidemque, quantum poterit, suffragio suo adversus vestrapos omnes, tricones nempe, atque iniciatores lentissimos, in partem præsto foret illico; convinceretque causa utique liberali, Eumolpi esse spolia, quæ Harpax ille balnearius possideret. Hoc adeo genus hominum Notores dicabantur, cui rei firmando Notorem quoque à me Senecam Philosopham dabo; ita in Ludo de morte Claudiana, ex ejusdem clamoribus persona Herculis Fidem appellantis, jocose & lepide cavillantem: *Ego te, fortissime Deorum Hercules, speravi mihi adfuturum apud alios;* & si quis à me Notorem petisset, re sua nominaturus, qui me opime nobis. Quid igitur à vincione jam argumentis Notorem retinendum in Seneca? neque Junium nostrum audendum, qui Petroniani Notore destitutus, ac singulari vocabulo non contentus binas ex una nobis dictiones excuspat, in quas, si in alias ullas, Plautinum illud

conveniat penitissime: *Nec pes, nec caput.* Sic enim vult legi: *Et si qui à me uoto rem petisset,* &c. Deſcenſurus alioqui (id quod ipsius de iē fatetur) in multo absurdiores Rhenani ſententia: & cum eodem quavis audacter auxiliū etiam à Græcis petiturus hujusmodi: *Et si quis ἀπόφρων petisset,* &c. Nodum in ſcirpo. Quanquam utriusque Manibus ignoscendum, qui abs te porro Juratores exigi veteſre: quos una cum Notoribus, quos dixi, ab eodem Seneca Ludo excludiſsimos fecerunt: *ārī tē Juratores caſtigationem multo inſcritiſſimam, ac pariſſimam priori illi, quam poſuimus modo, à ſe ſubſtituere ausi ad hoc exemplum: Quis unquam ab Historico Juratores exigit?* Nec ſatis, accedit etiam tertius, qui, nescio quo jure (more tamen Correctoribus nostris non inſolito; qui, ſi quid ignorant, ſtatim de vicino mutuantur) *Jure auſtores,* in Seneca ſcriptitandum pronunciavit, quāli vero Juratores omni Romanæ Civitatis jure expertes, imo extra numerum Quiritibus illi fuerint. Vides, Plautinæ Latinitatis inſcritia ſcriptoribus priscis quantum detrahat gratiae: quantum denique emendandi rationi nova haec, qua vulgo uti conſuemus, Hypercritici acuminis inſolentia: quicquid auribus nostris minus familiare objicitur, ſtatim extra Romanam Decuriam exigentes, quāli aut Barbarum, aut exoletum, ut nunc quidem Antiquitati facimus nomina. Neque pol adhortimus, nobis id ipsis vitium hærere, cujus alios inſimulamus: imperitiamque ac fordeſ noſtrarum cauſam eſſe, quo minus munditiis illas germanas, ac meras Latinæ lingue Veneres (quibus architectus Plautus) ſagaciter odorari ac perientiſcere valeamus. Nam niſi a Plautinæ Scenæ facetiis ac festiſtatibus homines, quos dixi, manu ſic quāli jurati abſtinuerint, nunquam aedopol ita madida memoria, adeoque ſubleſto judicio fuissent, ut non meminissent Juratores hosce, pro Juratis testibus accipi oportere: quos Sacramento adgi, ſolenne etiam hodie.

C A P U T III.

Emaculatus Arbitr. Idem enarratus. Exhibita veteris libri ſcriptura. Formosis olim pueris Tonſerium quoque minifertum ab beris impoſitum, ex Petronis, & Maritatis auctoritatibus fides facta. Pavonis proprietas excufa. Mendum exſtrupatum. Coſtores, pro Cociſ. Mulcare à Multare diuersum. Conſudit, pro Conſudit reponitum. Petroniana metaphoræ illuſtratio à Plauto. Rixa, ex definitiōne Juvenalis. Unius, alterius loci de Manuscripti Coſticis ſententia reſiuitio. Scrutatores.

Cap. XCII. Tanto magis impediti inguina, quam in gemis fricare.] Elegans in re turpula ταχίγχεις, ſi tamen Expedit, pro Impedit reſcribatur. Enimvero hocce coliculi genus frictionibus vel ad ruptionis periculum uſque grandiri ajunt, qui ſciunt, eo impensis,

fis, siquidem tractatrix accedat. scin', cuiusmodi?
haud dico amplius.

Cap. XCIII. Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afra volucres placent palato,
Quod non sunt faciles, &c.]

Hoc est, facili, viii, seu minuto pretio parabiles: eodem
demque plane sensu, quo Horatius ipse de se predi-
cat, lib. I. Sat. 11. ver. 119.

Namque parabilem anno Venerem, faci-
lemque.

Ex persona pathicissimi Gytonis. sequitur.

Cap. XCIV. Ego, si te non invenissem, peritus per
principia fui.] Ita in Gallicanis Editionibus, at in ma-
nuscripto, quod mihi oculis usurpare contigit, Peti-
tus principia fui, diserte exaratum legere memini
jam olim.

Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris
discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam.] Mollitatem sexuli illius perditissimi considera. Homines enim elegantes haud contenti olim Catamitis ad
pocula, calonibus ad Lectoriam forma & patientia
conspicuis, ex lubidine sua ad omne ludibrium ac flati-
gitium impunitissime abuti, etiam Tonsores insuper in
ministeriis, immo in delitiis habebant. quorum fre-
quenti opera non in tondenda coma, pilisque vellen-
dis modo, aut barba rasitanda, æquandisque simul at-
que expungendis genis, sed vero & pygiacis sacrif-
ciis, ne nefarie dicam, de nocte administrandis
utebantur. Ceterum, quoniam mortalium nemo (ut
in Proverbio est) artifex nascitur, antequam artis ex-
perimentum caperent, collumque novaculae submitte-
rent, strictim, aut per pectinem attendendi, impu-
ratos istos veteranis tonsoribus in magisterium prius
ac disciplinam tradebant; qui eodem & præceptis
suis, & quotidiano opere ejus usu exercitatos porro,
idoneosque in posterum reddenter herili occipito ra-
dundo. videlicet, ne quid per imperitiam (ut fo-
let) titubarent, tanquam virum ponderent. Martialis
lib. VIII.

Tonsorem puerum, sed arte talem,
Qualis nec Thalamus (Lipsianam correctionem
sequimus) fuit Neronis (malum Neroni)
Draſorum cui contigere barba, &c.

Proinde, quum res ea a periculo non abeſſet, Tyroci-
num artis acie novacularum retusa aſpicabantur, (id
cum ex hocce Petronii loco, tum vero ex frequenti-
bus manifesto docemur) quo videlicet audacieſ
redderentur: nec ad strictam ferramenta mucronem,
animo non minus, quam corpore effeminati (puer-
liter, an muliebriter dicam?) de nihilo expavescerent.
Unde non inscite ex argumento subtexitur porro:

Itaque nec mercenarius ad raptam ferramentum ex-
paverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimi-
cam.] Proprie Expaverat. Pavor enim (ut quidem
Fronto interpretatur) puerilis est. Sic Horatius I. lib.
od. XXXVII. ver. 21. de Cleopatra virilis audacia He-
roina differens:

Qua generofius
Perire querens, nec muliebriter
Expavis ensim, &c.

Item Suetonius de muliebris ignavia Imperatore
Claudio. Quasdam infidias temere delatas adeo expa-
vit, ut deponere Imperium tentaverit.

Cap. XCV. Fir concursus famela, hospitumque ebrio-
rum frequenia.] Rescribo, Hospitum ebiorum; com-
mate, copulaque inductis, aberatque eadem etiam à
MS. ut Frequens auferendi caſu accipiatur.

Interim coctores, insulariisque mulcaut excludim] Co-
ctores, coquos interpretor, ac pro eo hominum ge-
nere, qui (ut noster fabulatur Comicus) non macha-
ra ad Legionem, sed vero veru in culina acres bellatores
cluunt. Etiam Multant (unde Multiberi quoque ap-
pellationem derivant Grammatici) significantissime
usurpavit: ut idem Comicus saepe, item Livius, Ta-
citus, denique ipsiusmet infra: cap. 134. Et harundi-
num ab offio rapuit, iterumque nihil respondentem mul-
cavit. Quod propterea vīsum est ponere, ne quis ver-
bum istud cum Militare confundere de communi
porro sententia infistat. Habes

Cap. XCVI. Et ille stens quidem confedit in lecto.]
Lectam habebat V. C. unde fit, legendum ut suspicer,
sed suspicer tantum, haud certa inquam, verum ar-
bitraria sententia potius: Confidit in lectum, præteri-
tum istud verbi perfectum non à Confido, verum à
Confido deflectens. Idem eodem:

Injuriamque Eumolpi, advocationemque commenda-
bam, & velut quadam cibo me replebam.] Sæpe est
apud Plautum, Istuc mibi cibus est, quod fabulare.
Item: Qui pro cibo habeas te verberarier & alia talia.
Sequitur:

A duobus lecticariis in medianam rixam perfertur.]
Proprie, ac signate Rixam usurpat; siquidem Rixa
est, ex Satyrica illa Juvenalis definitione.

Ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
Quod tamen non ex mea, sed ipsius persona dictum
postulo. Nihil enim est tanti. Sequitur subinde:

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me
amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem.] No-
ta verbum Male dicere, cum accusandi caſu conju-
cūtum, cui respondet Bene dicere, eidem caſu à Tibul-
lo copulatum verbo illo:

Sed bene Meſſallam sua quiske ad pocula dicas.

Cap. XCVII. Intrat ſtabulum prao cum ſervo publi-
co, aliaque ſane modica frequenia.] Concinior ſane
veteris libri lectio, quæ negationem interpositam
ostendit, hoc modo: Aliaque ſane non medica fre-
quentia.

Extensus infragrabatum ſcrutantium eluderet manus.]
Huc refer Scrutatorum nomen apud Tranquillum in
Claudio.
Publicus vero ſervus insertans commiſſuſ ſecures,
claſſrorum infirmitatem laxavit] Firmitatem erat in
Chiographo, idque haud paulo opportunius ad ſenten-
tia concinnitatem facere nobis vīſum.

CAPUT IV.

De Pertica ostiarii, sive harundine foribus præfigi solita, quadam monet & non prostrita, indidemque Proprietati loci obscuritas in partem discussa, atque illustrata. Ritum bene sternutantibus dicendi, solennem nobis etiamnum hodie, multo vetustiore esse, quam vulgo existimetur: neque aliunde, quam à religiosa illa Gentilium consuetudine natum primus, propagatumque in hac tempora. Id superficiibus tam Plinianis, quam Petronianis, testimonis liquidissime demonstratum.

Cap. XCVIII. At non servus publicus tam languide agit, sed raptam cauponam harundinem subter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum scrutatur.] Harundinem ostio appensam affixamque intellige; de qua planius idem infra quoque cap. 134. Et harundinem ab ostio rapuit, iterumque nibil respondentem mulcavit; ac nisi primo ista harundo quassata verberantis impetum minuisse, forsitan etiam brachia mea, caputque fregisset. Ea Virga appellatur Senecæ, Janitoris, sive ostiarii gestamen lib. II. de Tranquillitate vitae: Ille pusilli animi est, qui sibi placet, quod hostiaro libere respondit. Et virgam ejus fregit. Vide, quæ cultissimo Poëtarum Tibullo in Præcidaneis nostris imputavimus nuper. Neque aliorumsum Proprietatum illud attinere facile ipsus persuaserim mihi, quod libro IV. ex persona Cynthiæ defunctæ Poëta amatiori objectum legitur:

Nec crepus fissa me propter arundine castos,
Læsus & objectum tegula curta caput.

Dum hoc ego jam credenti persuadeo, Gyton, collectio ne spiritus plenus, continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, Salvare Gytona juber.] Unde disertissime appareret, etiam hunc in usu antiquitus suis morem, ut sternutantibus, si qui in re præsenti forent, bene comprecarentur, ac salutem subinde ingererent, conceptissima illa voti formula dicentes, Salve. Qui ritus à Paganis ac Gentilibus illis ad nos, qui Christiani cluimus, devolutus, & quasi per continuas successorum manus traditus porro, usque in hunc etiam diem sanctissime simul, ac religiosissime custoditur. Argumento est solemne illud, quo vulgo sternutantes afficere consuevimus, bene ominatis verbis vernacula phrasim usurpantes: De Heere wil u zegenen, quasi si Latine dicas: Servet, aut Sospitet, te Deus. quod quid quæso aliud fuerit, quam Salutatio ista priorum: Servari enim, item Salvare, germana inter se, ne dicam pene gemella, utrunque in Deo positum, salutis omnis ac conservationis auctore. Unde & ab Arnobio verisime juxta, ac angustissime Sospitatoris cognomento insignitus. Neque vero subletæ illorum tñdei fides habenda, qui Precautionis istius gloriam priscis illis Latinis adimentes, eam in nuperos ac novitos auctores transtulerunt; antiqui moris inscitia maxime, qui-

bus propterea errationem istam, ut cetera quoque, haud gravatim condonamus. tantum pervicaces esse desinunt, amentque condiscere aliquando, quod ne- sciunt. quo in numero etiam Plinianum illud esse com- perient, ad hanc ipsam (quam dico) consuetudinem, si quod aliud, accommodatum cumprimis, è lib. XXVIII. cap. II. Histor. Natur. Cur sternutamen- tis salutamur? Quid etiam Tiberium Cesarem, tristissimum (ut constat) hominum, in vehiculo exegisse tra- dunt. Et aliqui nomine quoque consolatore, religiosus putant. Haec tenus ille. Nec abhorret à vero hujus item religionis (ne superstitionis dicam) ceremoniam in sternuendo Gytone salutando adhibuisse callentissimum fane Eumolpum: eundemque nomine etiam suo caute- que consultoque ac meditate compellitasse scilicet; & quidem ad hoc exemplum: SALVE GYTON. Quod & ipsum consequa Petroniana narratio aperte ac palam indicare videtur, qua scribitur: Salvere Gytona ju- bet, &c.

CAPUT V.

Veteris cujusdam medicina observatio ad præsentis evi- consuetudinem accommodata. Copula inducio. Peri- phrasis zelotypia. Auxilium Petronio opportune la- tum: eademque tam Tibulliano quam Juvenalis loco,

Per causam, lucis copia facta novæ. Trium, quatuor mendorum purgatus Arbitri. Idem variis interpretamentis illustratus. Circumamictus somnio. Iterum emendatus Satyricus noster. Adducere laciniam. Confratum puppis, quid? Fulminatus. Macula, qua Patissonii Editionem insuscaverat, deleta, non sine nebuloſoris loci declarazione.

Cap. XCIX. Gyton longe blandior, quam ego, pri- mum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio erat, curavit.] Araneas, pro textricibus ipis, cave interpreteris hoc loco: potius est, ut Vefcas ea- rundem telas (quam Vietnam aranei vestem indigitat Lucretius) Arbitrum intellexisse credamus. Et vero, quum recogito, eandem quoque & nos medicinam vulgo faciliare consuemus, si quando digitulum forte, aliud quod membum temere (ut fit) atque imprudentes incidimus nobis.

Utinam me solum inimicus ignis baurivet, & ui- nam hibernum invadere mare,] Hibernum placet, pra- eo, quod in Parisiensi Editione legitur, Hiberum, tan- tum cùpula inducenda ante secundum, Utinam. neque aliter Patissonius.

Cap. XCIX. Neque enim in amantium esse potestate furiosam emulationem.] Eleganter amentium potius, quam amantium, zelotypiam hacce circuitione describit, seu potius circumloquitur.

Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse, quod dicit, ecce etiam osculo iam finio.] Ex priua amoris post offensionulas (ut solet) integrandi consuetudine, quo idem quoque respecturus postea cap. 109. Et ne resi- dua

dura in animis etiam post iurandum ira remaneret, præterita aboliri oculis placet.

Haud mora, omnes consurgimus.] In Rogertiano Codice Hac, pro Hand. viitabatur. cæterum quum copulam negativam flagitet sententia, labor, ut Nec, ex Hac, concinnandum hariolet.

Cap. C. Unus, & senex non erit gravis: etiam, quam volueris aliquid sumere, opus anhelitu perder.] Placet legi, Prodet. neque id sine auctore sane, Editione inquam Lugdunensi, nec non MS. Codice toties à nobis laudato, quibus etiam sententie ipsius ratio astipulari videtur cumprimis. Senes enim (ut scimus) asthmatici, hoc est, anheli. Spiritus autem timide reducendus, tam in reddendo, quam recipiendo anhelitu, illud reciprocando volui dicere: præfertim furi res fuat. Unde de semet cautissime multis magnis experimentis hac quoque in parte firmus ac prudens cognitus Tibullus noster:

Nota Venus furtiva nobis est, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rasta sonum
Aliter Juvenalis Satura vi. quum scribit:

Nec queritur, quod

Et latens parcas, nec, quantum jussit, anheles. Ibi enim de obstinatione ac perseverantia in re voluntatum est sermo. hic vero de collectione spiritus tantum, quem, nisi intra pulmones penitissimos suspensus retro pertinaciter inhibeas, cum sonitu erumpente necesse sit, teque ipsum manifesta in noxia, velut sotericem, tuopte indicio deprehensem perire.

Hoc ut infra fiduciam passi, fraudavique animum dissidentem.] Quid si Dissidentem scribas? Sequitur:

Capi somnum obruto tanacula capite mentiri.] Obruto non placet, & fortasse Obnupto legendum, hoc est, velato, obiectoque, antiquæ.

Ergo me derisit?] Licea sermo abruptus de injuria Eucolpii, tanquam absens (quippe quem in navi, hoc est, in potestate sua esse nesciebat) apud Tryphonam cum justissima indignatione conquerentis. Et mox:

Et, si quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponebat, quam bene exciperet!] Scilicet me Triphanam: Recte ergo erit, Exciperet: nisi si quis

Acciperet malit, ac P'laum sequi potius. Item mox:

Ego præcipue, quasi somnio quodam turbulentio circumiacumictus, diu vocem collegi.] Loquacio vere Poëtica, atque ad exemplum (uti appareat) illius Tibullianæ:

Et cum re fuso somnus relavit amittu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus.

Atque hujuscemodi translationibus efferta fere omnia Poëtarum volumina. Sequitur è vestigo:

Trematisque manus Eumolpi jam in soporem labentis lacrimam duxi.] Ambigo de lectionis veritate; eo magis, quod in Editione Lugdunensi asteriscus ad postremam vocem adpictus, & credo reponendum Adduxi, id est, versus me attraxi adprehensam laci- niam, proprie, ac significanter.

Et, Hoc, inquit, placuerat tibi, ut super constratum navis occuparemus secrætissimum locum, &c.] Sic idem quoque eloquatus antea: Eiusmodi vox super constratum puppis congemuit. Videtur autem Foros, seu Tabularia potius intelligere. Unde Constrata, & Consecta naves dictæ scilicet.

Cap. CI. Intremui post hoc fulmen attonitus.] Eodem Metaphoræ genere uis fuerat & supra: Fulminatus bac pronunciacione. Sequitur deinceps:

Aliquando, inquam, totum me Fortuna vici. Aliquando, pro Tandem: quomodo & Plautus Rudente: Aliquando osculando, uxor, melius est pausam facere. Item M. Tullius: Collegi me aliquando. Complures tamen haec duo in unum conjuncta, & quā inter se conciliata reperias: puta, Tandem aliquando, vel, Aliquando tandem.

Qua autem hic insidie sunt? inquit, aut quis nobis Hannibal navigat? Emendabis de Lugdunensis Editionis sententia: Aut quis nobiscum Hannibal navigat? Videtur ad Punicam calliditatem Hannibalis allium à Petronio: qua veteranus Imperator ille, omnibus Panis P'rior, insidias thesauris suis furtim comparatas vaferimo commento traditur elusisse, non quidem ex Harpacum thesaurorum manibus elapsus modo, sed vero eos ipsos etiam probe atque ex animi sui sententia ultro oppido. Vitam vide, resque ejusdem gestas ac patratas, apud Plutarchum & Aemilium Probum.

C A P U T VI.

Petroniani exempli integratio. Alia explicata. Crura in orbem pandere, ex Martiali meo interpretatum. Quatuor plus minus locorum restitutio, partim ex chirographa fide, partim ex conjectura. Manus lateralis.

Cap. CII. Præterea illud miror, Eucolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetua inter diu noctisque jacere in scappa.] Quis tam stipes, vel plumbeus, qui non videat recribendum esse? Interdiu noctuque, &c.

Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum] Novo more dictum, vel per antiquo potius, pro societate, seu communione periculi mei cum vestro. Cicero: Societas & Comitatus alius. Item alibi: Abstrahere se ex comitatu amplissimum virorum. Ibidem mox:

Au tanquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliçius cessit?] De Sternutamento Gytonis, cuius indicio proditus fuerat Eumolpo, subter grabatum absconditus, diximus antea ad cap. 98.

Age, nunquid & labra possimus tumore teterrimo implere?] In Chirographo exemplari haec postrema transposita legebantur hinc in morem: teterrimo implere tumore? Et paulo post:

Nunquid & crura in orbem pandere? nunquid talos ad terram deducere?] Poplites divaricatos, cruraque, Lunæ dividua in morem, sic veluti in cornua extrorium sinuata intellige. infra coenuntibus talis: vi- tium Æthiopum genti (ad eos enim spectat hæc ora- tio) proprium ac genuinum, qui maximam fere par- tem diversas, seu displicatas habent suras, pravis & vitiosis talis subnixi. quo sit, ut cancros, sive etiam lacertos, in incessu imitari videantur, cujusmodi ge- nus hominum *Valgos* Plauto indigitatos reperimus. Talem & Phœbum quandam omnibus Poëticis coloribus depictum proposuit Epigrammatarius nobis lib. II.

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua Luna,
In Rhytro poteras, Phœbe, lavare pedes.

Rhytum enim valis genus pandum, incuruum, ac si- millimum cornui, unde & à nonnullis *κέρας*, hoc est, cornu vocatum. Quod quidem Martialis Epigram- mation loco huic explicando uniceque compa- ratum videtur.

Audite, quid rimenti succurreris?] Chirographæ mem- branae manifesto Dementes repræsentabant: neque aliena mehercules ab hocce loco sententia, si quidem ad loquendi rationem popularibus nostris in consimi- libus rebus usitatam respicere nos postulemus, qua- vulgo dictitate soliti: *Segget, dat het u een dwaes ge- feyt heeft*, quum tamen diversum prorsus, & contra quam verba hæc sonant, intelligi volumus.

Cap. CIII. *Sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate esse puniti*] Puto resti- tuendum, *Stigmate esse puncti*. neque alter Cicero, *Notis compunctum*, pro Stigmatico usurpans. Sequi- tur exinde:

Ita eadem literæ & suspicionem declinabunt querenti- um, & vultus umbra supplici regent] Quid si suppli- ci legamus?

Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notam Fugitivorum Epigramma per totam faciem liberali manu duxit.] Epigramma, quod dicit, repe- ries infra, inter reliquias eas, quæ extra opusculi istius ordinem leguntur in lectissima illa Patissonii Editio- ne, quam uni omnium eruditissimo Pitheco memoræ sane ac grati acceptam ferimus meritissimo. Ceterum commonendus Lector, exemplar manuscriptum hoc loco non *Liberali*, sed *Literali*, diferte adeo, ac fine litura ulla repræsentasse. neque alter sane Petronium scripsisse, animus induci potest. *Literalis* ergo, ut *Virginalis*, *Verbalis*, alia apud unum Plautum infi- nita, ad eandem speciem conformata atque composita. Unde & *Literatus*, pro Inscripto, ac Stigmo apud eundem Comicum, ad quod ipsum Arbitrus etiam no- ster haud dissimulanter allusisse videri debet.

C A P U T VII.

Bini Petronii loci (quorum alter interpunctionis, alter superflua, negationis visio laborabat), opinione correcti.

Facere sibi auspicium. Plagas imponere cuipiani. Mille hominum. Tutelæ navalis expiatio. *Invicta Laconica juventutis ad flagellorum ictus sufferendos fortitudo*. Facile, quod quisque vult credit. *Alterius loci castigatio*. Porticus Herculis, ubi gentium? *Aliorum exemplorum collatione Petroniana. Historia lumen accensum*.

Cap. CIII. *Non dissimulata nauseantis devotione ad ordinem tristitiae redimus*] Emendo, *Nos dissi- mulata, mecum faciente sententia, ac receptam lectio- nem contumaciter repudiante. Legitur subinde.*

Cap. CIV. *Videbatur mihi secundum quietem Pri- pus dicere: Encolpium, quem quaris, scito à me in na- vem tuam esse perductum*] Ita enim hæc legenda, ac distinguenda: credoque esse verba Licæ somnium suum Tryphæna ac Eumolpo narrantis.

Cap. CV. *Ego, inquit Eumolpus, hoc iusti; nec non eodem futurus navigio auspicium mihi feci*] Sic Ho- ratius:

*Cui si virtuosa libido
Fecerit auspicium, &c.*

Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadriga- nas utrisque plaga imponi] Antiquus & verus loquen- di modus, quippe à Lucillio, in cuius Fragmentis hic Senarius invenitur:

Cui saepe imposi mille plagarum in diem.

Appone ex Propertio:

*Imponitque notam collo.
Mille vero plagarum, sic dictum, quomodo Mille bo- minum apud Quadrigarium: nec non apud Horatium,
Mille ovisum. Vide Agellium libro I. Noct. Att. cap. 16.*

Aggreguntur nos farentes nautæ cum funibus, ten- tantque viliissimo sanguine Tutelam placare] *Viliissimo sanguine, id est, servili, & (quod vilius etiam) Fu- gitivorum: ut quidem de compacto perbelle ab Eu- molpo assimulabatur: phrasis & Suetonio & Tacito perquam familiari. Tutelam vero navis placare, est Expiare, quomodo ipfusmet prius interpretatus fuerat modo.*

Et ego quidem tres plaga Spartanæ nobilitate con- coxi] Nota enim Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in sufferendis plagiis: quibus à teneris etiam in ore, hoc est, in conspectu parentum adsuefacta tantum non occalluerat juventus Lacedæmonia. Se- neca de Divina Providentia cap. IV. *Numquid tu invi- soles esse Lacedæmoniis liberos suos credis, quorum expe- riuntur indolem publice verberibus admiror? (al. admira- toris) Ipsi illos patres adhortantur, ut ictus flagellarum fortiter perferant, & laceros ac semianimes rogan, per- severent vulnera præbere vulneribus. Unde merito Ho- rat. Odar. I.*

Me nec tam patiens Lacedæmon.

Nec non Martialis noster:

Vel non cæsus adhuc matre jubente Lacon.

Habes subinde in Arbitrio.

D.

CAPUT VIII.

Deflectit aurei Tryphana jam sua sponte credentes, Et.] Quemadmodum ulu venire solet in rebus, quas cupienter nimis, atque avariter obtингere nobis desideramus Galla credulitate tumidi. Merito. Quis enim (uti vere à Poëta Hispano scriptum) damna sua vota libenter? Sed & Ovidio:

Cur ego non votis blandiar ipse mei?

Miretur nunc alius, Ulyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inventisse, originis indicem, cum homo prudentissimus, Et.] Non equidem dubito, quin scribendum sit, prudentissimus. Hoc enim Elo-gio eundem supra quoque honestum fecerat Eumolpus, cap. 101. quoniam diceret: *Licas Tarentinus homo verescundissimus.*

Volebat Tryphana misereri, quia non totam voluptatem perdiderauit. Malim, nondum totam. Sequitur subinde

Sed Licas memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque, quas in Porticu Herculis accepérat, Et.] Ergo facinora hæc in Urbe, terrarum domina, patrata ab Eucolpio. Romæ enim Porticus Herculis, quam, Aede ejusdem Dei instaurata, Martius Philippus exstruxerat, Augusti vitricus. Unde & Philippus apud Martialem titulo insignita libro Epigr. v.

Vites censeo Porticum Philippis:

Si te viderist Hercules, peristi.

Cui urbana injuriæ altera quoque ab eopse Eucolpio Lica Tarentino per summam contumeliam illata, sic quasi succedanea, subjungitur postea cap. cxiiii. *Non dubie redierat in animum *edile, expilarumque libidinosa migratione navigium.* Quo item referri debere videtur, quod habes cap. 114. ex persona ipsius Licæ in propinquo naufragii articulo suppliciter prolatum: *Et tu (inquit) Eucolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam, sistrumque reddre navigio.* Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. Ex quibus verbis liquido est conjectare, antea item eodem quoque Licæ navigio vectum cum Gytone. Eucolpium: sed enim utrumque maritumis moribus cum illo ac Tryphana expertum, furtim inde se subduxisse, abacta insuper præda (cui Sistrum istud, vestimentaque divinam infuisse est verisimile) & compilato per fidem Lica, quasi Fugitivos, & quibus in odium bona sua venissent. id quod paulo superius iisdem exprobatum à misericordissima foeminarum Tryphana sci-licit. Ait ibidem Licas

Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor, ne quod remiserò patiar. Superstitiosus hic quidem est, Vera prædicat. Evenit enim, cuius metuens fuerat maxime; scilicet, ut in profundum, hoc est, in maximam malam crucem ipse navigii dominus pefsum ac præcepis fine viatico divisoris abiret miser, pescibus in alto (opinor) pabulum præbiturus, captivi contra salvi ac superstites in hospitale littus ejecti ex inimici manibus per tempus sanc elaborentur.

Ciceronis locus cum Petroniano collatus. Intervortere pecuniam. Enucleatus Arbiter, idemque correctus, Pharmacus, pro scelesto. De Tryphana damnatione nonnulla. Ut viribus suis. Alterius loci integratio. Pelagia volvres: Petronius ope Propertiana illustratus.

Cap. CVII. *Nisi forte putatis, juvenes casu in bas plaga incidisse, cum omnis vector nihil prius querat, quam cujus se diligentia credas.* Verisimiliter utique ex solenni navigantium consuetudine. Unde & Cicerò Tyroni suo consuadet, ut non nisi caute atque explorato itineri committat se. Quo enim alio spectent, quæso, cautiones illæ toties iteratae? verbi causa, Epist. lib. 16. Reliquum est, ut te hoc rogem, Et à te petam, ne temere naviges. Solent nautes festinare quæstus sui causa. Cautus sis, mi Tyro: mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris cum Messinio (caute si solet navigare) si minus, cum honesto aliquo homine, cuius anterioritate nauticalius moveatur.

Si mebercules intervertissent pecuniam vestram, si fidem prodictione laßissent. Et in Manuscriptis membranis erat, Pecunia. unde suspicor desiderari, Vos, aut aliud aliquid, affine huic quod sit, hoc modo: *Si mebercule vos intervertissent pecunia, vestram si fidem prodictione laßissent.* Et tamen, Intervortere cum accusandi casu in Plauto offendas haud semel, exempli gratia: *Intervortere argentum.* Item Asinar. Unde suam, quem intervortam? Nihil ergo immutandum.

Quanquam quid attinet veritatem per interpretem querere? Scilicet tete, qui, vicem Interpretis sustinens, pro deprehensionis ac convictis causam aedes dicere, tanquam si ipsi pro semet loqui non possent? Pergit tinnire Licas:

Quid dicas tu latro? qua sola Salamandra superciliosa excusfit? Corrigendum, Exussit; atque interpretandum ex Plinio, ita libro x. cap. LXVII. scribente: *Salamandra sane, qua lactea ore vomitur, quacunque parte corporis humani contacta, toti defluunt pilos; idque quod contactum est, colorem in vittiginem mutat.* Respexit haud alio sane Epigrammatarius Celiber:

Hoc Salamandra notet, vel sara novacula nudet,

Ut digna speculo fiat imago tuo.

Subdit deinde cum stomacho Licas iste Petronianus:

Cui Deo crimen vomisti? Pharmace, responde.] Pharmace, id est, sacrifilege, scelesti, piacularis, sacer. Utitur voce ea in βατράχοις suis Aristophanes:

*Καὶ πονροῖς κάπτωνται, τὸς σύντα τε καρφεῖσθαι
Τσάτοις ἀφίγμανται, οἵσιν ἡ πύλη πρότε
Οὐδὲ φαρμακοῖς ἵππη ράδιας ἐχίσαιτ' αὐτοὺς.*

Sed & Hippoñax ille:

Βάλλοντες ἐν κεφαλῇ, καὶ ραπίζοντες

Κρέδονται, καὶ σκῆνασσοι, ὡς φαρμακοὶ

Sequitur subinde:

(E 2)

Cap.

Cap. CVIII. Sed intentans in oculos Tryphæna manus, usurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abstineret à Gytone injuriam mulier damnata, &c.] Multata enim exilio Tryphæna: unde & supra lamentata fuerat misera se non minus, quam Licam, grandi injurya vexatam, quippe cuius pudoris dignitas in concione fuisse prescripta. idque Eucolpii istius potissimum, tum Gytonis opera ac comitate evenisse, ex argumento ipso posse videor conjectare. Ceterum, quod Tryphæna interminatur Eucolpius, viribus suis sese usurum tandem, ea forma dictum, qua Seneca illud de Divo Augusto apud Pollionem cœnitante: Fuit Casari sic castigandus amicus; bene usus est viribus suis.

Sed contemptus amor vires habet, &c.] Ex persona Tryphæna, secundum Maronianum illud:

— Spretaque injurya forma.

Quo pertinent & illa cap. 100. Ergo me derisit & quæ sequuntur.

Cap. CIX. Alius exultans quarebat fuscina pisces,] Probior (meo quidem animo) Lugdunensis Editionis scripture, quæ non Piscatorem, sed Pisces exultantes facit, quomodo & Martialis noster.

Et pescem tremula salientem ducere sata.

Fuscinam vero cum Cicerone appellat, quam Tridentem Plinius, pro instrumento, quo pisces, aut anguillæ confodiuntur, nota etiam nostris hominibus capture, qui hoc genus, Elgers, patro sermone indigitant, terna dentium serie insigne. Et mox:

Ecce etiam per antennam pelagia considerant volvres, quas textis arundinibus peritus artifex reticit.] Frequens Epithetum istud apud Junium Columellam, etiam Pelagicas. Sed & in Scenariolis illis Publianis supra cap. LV, an non disertum lectum?

An ut matrona onerata faloris pelagiis, &c.

Ovidius noster Volvares Marinas appellat, quin imo & Propertius, versu illo in Paxum naufragio præceptum sibi:

Sed tua nunc volvres astant super ossa Marina.

Etiam Arundinum mentionem ex hoc Propertiano explices licebit:

— Sed arundine sumta,
Fasnius plomofo sum Deus autupio.

C A P U T IX.

Eina ex uno disticho macula eluta. Calliblephara, Corymbion. Compluris emendationum cumulus.

Habes subinde ab Eumolpio capillorum Elegidorion multo hercule festivissimum: cuius primum distichon hunc in morem typis divulgatum existat:

Cap. CIX. Quod solum forma decus est, cecidere capilli;

Vernantesque comas tristis abegit biems.]

Ratio perverse nimis, improbeque subducta. Neque enim omne puerilis formæ decus in sola positum ex-

sarie. Miror proinde, hoc mendum tanto jam tempore infedis exemplaria nostra. Itaque tollatur quamprimum, haud quidem mea, verum manuscripti Codicis fiducia maxime, in quo diserte *Summum*, non *Solum* exaratum legebatur, sententia aptissima, nec sine quadam ambiguiratis gratia, quæ vocula huic subest, quam *Præcipuum*, tam *Supremum* pariter significanti. Videturque, inquam, ad *Capitis positaram* allusum, quæ in homine pars summa. Repono etiam deinceps, ab eodem exemplari veluti manu in correctionem inductus:

— Tristis adedit biems.

In illo enim, *Adegit*, comparabat planissime. unde nuperi *Abegit*: priores, *Ademit*, exculpserant. Neutrū ad Baccum. Accessit tamen tertius, qui conjecturam hanc nostram in * Racemationes transtulit suas, dissimulato, unde accepérat, nomine.

Cap. CX. Imo *supercilia* etiam profert de pyxide, sc̄ reque jactura lineamenta sequita totam illi formam suam reddidit.] Calliblephara designat, quibus superclia ad ornatum denigrant mulieres interpoles: quod genus medicaminis tetigit etiam Juvenalis in Satyra:

Ille superclum madida fuligine imctus.

Obliqua producit acu.

Nec non Martialis meus lib. ix.

Nec tecum facies tua dormiat; immis illo,
Quod tibi prolatum est mane, superclio.

Denique discretissimus Christiani generis scriptor Tertullianus de habitu muliebri, quo loco de Angelis, quæ ad feminas hominum se penetrarunt, agitat: illi (inquit) proprio & peculiariter feminis instrumentum istud muliebris glorie contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, & medicamenta ex suco, quibus lana (forte mala, vel certe Gena) colorantur, & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur. Sed & ibi fortasse Ciliorum exordia (nisi cui, Exodia, arrideat potius) ex altero Petronii loco emendandum, quem habes cap. 126. his verbis conceptum: *Supercilia usque ad malorum scripturam currentia, & rufus confinio luminum pene permixta.* Vide Plinium præterea, non uno in loco Calliblephara ista sequiori sexui concinnantem. Ait ibidem Arbiter:

Imo commendatio vulpis erit, quia flaucorum corymbion erat] In Codice MS. duabus literulis minus, quam Flaucorum, referebatur, ad hoc exemplum: Flaucor. Unde nos scripture utriusque lineamenta sequunt totam Gytonis formam suam redire posse videmur, hac levicula commutatione, rescribendo scilicet Glaucum. nisi forte Germanica cuiusdam genitis nomen rependum, Caucherum puta, aut simile aliquod: unde tanquam à victimis deditisque sibi flava potissimum capillamenta petere gaudebant Romani, juxta illud Nasonis:

— Jam tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphata munere genitis eris.

Qui

* Palmerianus notat in Spicileg.

Qui mos apud Poëtas, tum Historicos, ita tritus atque obvius passim, ut in re nota plura nos verba desperdere pudeat pigeatque.

Cap. CXI. Donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta, &c.] Ita novissima quidem Editio. Lugdunensis autem, *Incertum habeo*. Quae verba infiniti viidentur. Certe à manuscrito, quo ego usus, aberat utrumque; legebaturque hoc modo, & quidem probissime: *Donec ancilla vini odore corrupta*. Nisi fors scriperit Arbitr: *Vini adeo odore corrupta*. Omissa tamen? *Certe*. Quod quasi glossema quoddam fuisse videtur rō Adeo, à studio aliquo (opinor), extra lineæ ordinem superne collocatum. Unde postea in contextum ipsum ab Exscriptoribus relatum denique.

Ipsum te jacenit corpus commovere debet, ut vivas.] Quid si? Commonere. Admonere enim est in Editione Sequanica. Sequitur:

Nemo invitus audit, cum cogitur aut cibum sumere, aut vivere.] Ortonia mira sunt, nisi ad illam forte Trixi Pompeji sententiam respexerit, quam de Poro Indorum Rege hostium potito commemorat nobis abbreviator ejus Justinus libro XII. Qui victimam se adeo doluit, ut, quam veniam ab hoste accepisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit: agreque sit ab eo obtutum, ut vellet vivere.

Cap. CXII. *Quid dintius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinet.*] Membrane calamo exarata: Nec hanc quidem, &c. Ceterum non nauici illud; uti nec istud, quod apponam insuper:

Ut quisque ex noctis ignotisque ad monumentum recesset.] Quo loco liber idem, *Quisquis, nobis representabat, tametsi haud ignorem alterum interdum pro altero, & quidem promiscue, sumi. Videtur &*, Notes, *agnatisque non incommodo recubillari posse.* Nec istud, inquit, *Dii finant, ut eodem tempore duorum nisi carissimorum hominum funera spectem.*] *Hominum*, in Chirographo non erat. Et credo ab aliquo Librariorum Arbitro condonatum.

Cap. CXIII. *Non dubie redierat in animum* * *edile, expilatumque libidinosa migratione navigium.*] *Moechile legendum puto, monimus supra, pro Moechimonio, ut quidem loquitur Laberius. Ut referatur ad uxorem Lica corruptam.* Qua de re vide retro Cap. 106. Ibidem:

Sed obliquis trucibusque oculis utrumque spectabam. Hinc & Flaccus;

Non sis oblique oculo mea commoda quisquam Limat.

Item Ovidius,

— *Oblique lumine cernit.*

Cap. CXIV. *Et quod omnibus procellis procellosius* (sic enim & V. C. alii, *Periculosus*) *erat, tam spissa repente tenebra lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret.*] Huic non dissimile Curtianum illud, ex libro Histor. IX. Deinde momento temporis repressus est imber. Ceterum adeo spissa intende-

re se nubes, ut conderent lacem, vixque colloquientium inter ipsos facies noscitaretur.

CAPUT X.

Propersio duobus in locis ex Petronii collatione lumen pralatum. De religiosa prisorum pietate, ut corporibus inhumatis, ac sepultra bonore carentibus, de pulvere glebagne ter injecta gratia à prætereuntibus fieret, religiosissime dissertum. Diætarii magistri. Diætarii, Obscurissimi loci declaratio, alterius etiam correctio. Eumolpus mentem jussus habere bonam. Superfluentis pronominis extirpatio. Verbi cuiusdam revocatio de manuscripti Codicis dissensione nata primitus. O mi hospites, sic dictum, quomodo Mi dulcis anus, Mi fidus, SUOS HÆREDES habere. Comoda, quid? Bina macula fugata de Petronio.

Cap. CXIV. *De Lica pelagiis fluctibus per tempestatem absorpto: Et illum quidem vociferantem in mare ventus excusit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque bausit.*] Atque hoc illud est, quod in consimili casu nobis iteratur à Propertio.

Tu Pæsum, ad Pharios tendentem linteæ porrus, Obris in anno terque quaterque mari.

Aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit; aut, quod ultimum est, (ita enim distinguo atque interpongo) iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.] Hoc ex veterum religione, vel superstitione potius; Jurisque adeo Pontifici cautionibus prædicat. Fraudem enim plusquam capitalem, ne Piaculum dicam, sibi capitque suo accersere censebatur, si quis naufrago, seu cadaveri alioqui insepolto, temere fortuitoque (ut fit) in via objecto sibi, de glebae, seu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam Lapidationem hic vocat Arbitr) gratiam facere quasi per contemptum neglexisset. Unde rite etiam Horatius I. Carm. ex persona naufragi ad nautam prætervehentem:

At tu nauta, vaga ne parce malignus arena.

Ossibus, & capiti inhumato.

Particulam dare, &c.

Nec non sub ejusdem Odæ exordium:

Quanquam festinas, non est mora longa, licebit

Injecto ter pulvere curras.

Jam quod de *Imprudentis arena Libitinaria opera subiungitur* à Petronio, explicat nobis Propertianum illud libri III.

Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita

Patum sponte sua vilis arena tegas.

Cap. CXV. *Audimus murmur insolitus, & sub diata magistri, quasi capientis extre bellua gemitum. Persequunt igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranaque ingenti versus ingerentem.*] Diætam pro Cænatione hoc loco, an cubili potius, in quo nautularius, hoc est, navigii magister conquicicit, sumere videtur. Unde & Diætarii apud Jurisconsultos,

qui in naribus custodia cauiss preponuntur. Lege 1. §. 3. ff. Naut. Caup. De Bellis porro gemitu nescio quid è Seneca Ludo mihi de morte Claudiana videor elesta, & credo Eumolpum significati, alienissimo tum tempore, quippe in ipsa mortis vicinia, Poëtantem: imo & cum mugitu quodam versus suos, nauclei Diæta tanquam Musæo inclusum, ridicule ingerentem membranae. Idem enim proptermodum illic de stupore illo Cæsare, oviula mera, Cordubensis noster Philosophus: *Tum Hercules primo adspectu sene perturbatus est, ut qui etiam non omnia monstra timuerit (lego, domuerit) ut vidit novi generis faciem, insolutum incessum, vocem nullius terrestris animalis, sed qualis esse marinus bellus soler, rauacum & impicatum, putavit sibi tertium decimum laborem venisse.* Adiuvat suspicionem nostram haud timide sane quod sequitur, de eodem Eumolpo lepidissime confictum: *In iugio ego phrenetico manum, jubeoque Gytona accedere, & in terram trahere porcam mugientem.* Siquidem & illuc forte Phocam, à rō Porcam rescribendum, ut Bellus (quod præcesserat) gemitu omni ex parte repondeat.

Extraximus clamantem, jubeamusque bonam babere mentem.] Id est, sanam & validam; quasi dicas, ad pristinam sanitatem redire. Sic & supra cap. 3. Et (quod rarissimum est) amas bonam mentem. Nec minus cap. 84. *Nescio quo modo bona mentis soror est paupertas.* cap. 88. *Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.* Ubi postremum rō Bonam puto abundare. Sed & Propert. lib. 3.

Mens bona, sē qua Dea es.
denique passim alibi Ovidius.

Aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficisciens osculum dedit.] Aliquem, aberat à Manuscripto: & sine illo utique per se constat sententia, *Ipsa suis polliens opibus,* neque Pronominis aliquius indiga.

Illum Dīs vota reddentem penatum suorum rains sepelit.] Variare hoc loco ex chirographi codice auctoritate licet mihi. Namque in eo non Sepelit, verum Cooperit, memini lectitare. Unde & mihi scripturæ hujuscem lineamenta quasi vestigis persequito visum est emendare Cooperit. Nee ramen (ut ne hoc quoque dissimilem) hac manuscripta deterior cusa lectio. Habes ibidem:

At enim fluctibus obrato non contigit sepultura. Tanquam interset, peritum corpus qua ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia haec eodem ventura sunt. Fera tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat.] Totam fere hujuscem loci sententiam ab Arbitrio mutuatus Minut. Felix, quum scribit: *Inde videlicet & exsecrantur rogos, & dannant ignium sepulturas, quasi non omne corpus, esse flammis subtrahatur, annis ramen & ataribus in terram resolvatur: nec interstet, utrum fera diripiatur, an maria consumant, an humus contegat, an flamma subducatur: quum cadaveribus omnis sepultura, si sentiunt, patitur, si non sentiunt, ipsa conficiendi celeritate medicina.*

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat.] Scilicet meis, qui paullo antea cum eodem inimicitias, & quidem capitales, ingratii utique, nimisque adeo adversus animi mei sententiam exercere fueram coactus.

Cap. CXVI. *O mi (inquit) hospites, si negotiantur estis, &c.] Mi,* singulari pro plurali posito, antiquæ, quomodo sèpùcule Plautus noster, ut vel Cistellaria: *Mi homines, mi spectatores, &c.* Nec minore insolentia Apulejus neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocativum effere ausus Apologia prima, in lepidissima illa Platonicæ Epigrammatis versione:

*Astra vides: Urimam siam (mi fidus) Olympus,
Ur multis sic re luminibus videam.*

Quomodo & scemino Tibullus lib. 1.

Vive diu, mi dulcis anus, &c.

Quod quidam uni omnium sollertiaffissimo castigatori Jos. Scaligerio assentior lubens. Nam absque illo foret, *Mi*, pro *Mei* à Plauto usurpatum poteram suspicari, virtute contrationis scilicet: sicuti *Di* quoque pro *Dei*, seu *Dii*, monosyllabum pro dissyllabo, scriptum animadvertismus.

In hac urbe nemo liberos tollit, quia quisquis suos hæredes habet, &c.] Notum apud 1 C. quid sit, suus HÆRES. Sequitur exinde:

*Nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis.] Scena, & Spectacula, quantum inter se nota distingui possint, haud sane video: suspicorque non *Scenas*, verum *Cœnas* scriptitasse Petronium, eas dico, quas & orbis & locupletibus maxime senibus affidue ingerebant turpilucricipidi captatores, hæreditates aliorum animis avidis præcipientes, atque inhantes vulturinum in morem. *Commodes* porro, id est, honoribus atque immunitatibus, pro quibus nos *Privilegia* (opinor) diceremus.*

Cap. CXVII. *Genusque divinationis sibi non displice-re confessus est.]* Divinationis habebat exemplar Manuscriptum. Unde nos *Ditacionis*, exterebrare ausi fuimus.

C A P U T XI.

Largior, seu laxior scena. Scena, scemino genere. *Glossema, quod in contextum irreperatur, submotum.* Pittœana conjectura subscriptum. Familiæ, nec non rō Familiaris, significatio haud sane familiariter accepta. Lacuna explementum. Tribus locis redintegratus Arbitrus.

Cap. CXVIII. *Urimam quidem sufficeret largior scena, id est, vestis bambanior, qua præberet menda-cio fidem.]* Ita enim lego, inductis superfluis illis è glolemate, ut apparat, proculis: *Vestimentum la-tiss.* Verum tempestas memini quum quondam fuit, quum *Scena* reponendum arbitrarer, motus cum Veterum auctoritate, tum Comici nostri cumprimis, apud quem rō *Scena*, *Scena*, hoc est, genere scemino

minino prolatum memineram lectitasse, ut Amphitrius.

Quod ego hoc processi sic cum servi stema.

Pro vestimenti genere. Nunc Pliniana potius sententia accedo, Nepotis dico, ita Epist. lib. vii. argumentans: Nonne, quum surgis ad agendum, tum maximum tibi ipse diffidis? tum commutata, non dico plura, sed omnia cupis? utique si latior scena, & corona diffusior. Suspicor que de comitatu suo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id est, frequentiorem, minusque adeo astivae viaticatum sibi, tum cultius aliquanto exornatum desiderare praedicat se, ne scilicet simulatas divitis domini partes, & quasi Mimicam personam actitare videatur, tametsi non ignorem, sum quoque interdum pro loco ipso, ubi quispiam se ostentat, sive specimen facit. Unde, In Scenam prodire, petrophi, nōs quomodo & ipse Arbitrus aliquo post hoc capite in eodem adhuc arguento versans: Et, ne quid scena deasset, &c. Sequitur:

Non me berules pānam istam differrem, sed continuo vos ad magnas opes ducerem.] Ita Editiones, quas correctissimas nobis exhibuit Gallia, pro quo unus atque unicus ille Pithœus noster, Peram, restituit, cui etiam codex chirographus, toties à me ob probitatem laudatus, hac utique in parte assentabatur. Cujus vicem haud inficie mihi supplere videtur posse Graeca dictio, in hunc locum (si qua alia) convenientissima; τίπερ οὐκοιο, hoc est, testamentum, sive adeo experimentum, atque id quod Gallico, La preuve: vernalo sermone, Een proeve, perhibere vulgo solemus, facta à gustatu in alienum migratione. Neque aliam sane Pithœi mentem super hocce loco fuisse, persuasi mibi.

Nam familiam quidem tam magnam per agros Numinis esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere.] Proprie Familiam dicit, neque enim alio Titulo servæ conditionis homines censi antiquitus, nimurum à Famulando, auctoribus Ictis, & Ulpiano in L. i. ff. de vi, & vi arma. Unde & Gladiatorum Familia apud Ciceronem. Cujus rei caussam hanc reddit Seneca Epistol. XLVII. Ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. Dominum, Patrem familia appellaverunt, Servos (quod etiam in Misis adhuc durat) Familias. Confirmat hoc ipsum Plautus Amphitrius. Advenisse familiares dicit. Item Epidicus; Quis properantem me reprehendit pallio? T. H. Familiaris. Denique alibi compluries.

Sedecat præterea quotidie ad rationes, Tabulasque sefiamenti omnibus* renovet] Videtur desiderari Horis, vel aliiquid tale ad lacunæ exemplentum. Ibidem:

Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clamore prosequebatur] Malim Clangore: idque Petronianæ sententia haud paullo accommodatius.

Cap. CXVIII.. Neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenii summe literarum inundata] Ita quidem rectissime postrema Editio, quum in prioribus omnibus inundante antea legeretur. Utitur ea

ipsa Metaphora solens Petronius, ut vel paullo prius cap. ci. Inundatus bac Eumolpus invidia, item cap. XXI. Vnde eriam Falerno inundabamur.

Cateri enim, aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare] Scio, cujusmodi de sententia ex hocce loquendi genere nobis exculcaverit Turnebus, recepta scripture vanitate deceput; quæ mibi ipsa Via illa, quam & Homerum principem, sequutusque mox Lyricos, ac Romanum Vergilium cum Horatio legitime instituisse vult credi Arbitrus, asperior ac petrificiosior videtur. Quis enim bona mentis ad hunc quidem modum loqui se posulet? Versum calcare? Non ego: nam, quod ad me attinet, sane nolim. Proinde magna cum fiducia reponendum pronuncio atque edico: Non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viam timuerunt calcare. Idque non mihi, sed vero Lectioni manuscriptæ, credi, atque acceptum referri cupio.

C A P U T XII.

De Lucani cotanei sui Pharsalia, ab Arbitro hoc nostro, haud arbitrario, sed certo Censoria animadversionis prejudicio notata gravissima suspicione conjectura. Iniquissima amborum inter se commissio, fata similitudine parium potius, quam laudis. Inops audacia tuta est, ad confinem quandam Sallustiana Historia sententiam opportunissime traductum: in enarranda quantum Glareani acie caligaverit, ostensum. Locorum aliquot, cum Martialis, tum aliorum festivissima cum Petronianis collatio Simplex, pro Composito: simul Peragere, pro Perorare positum. Totidem, quot ego, ac tu sumus (mi Lector) menda de Petronio sublata.

Eodem Cap. CXVIII. Ecce, bellū civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendenda sunt, quod longe melius Historici faciunt, quam Poëta, &c.] Aut frustra sum ego, aut ad Lucanum Poëtam, notissimum illum Civilium bellorum compositorem, trahendum hanc digressionem, qua Satyrice ejusdem Pharsaliam perstringit hic noster; ἀντεις quidem, & quasi ex traverlo, verum ita tamen, ut cum ipsum veluti dígito indicare videatur. In quo Petronium, quantum à corrupto, & quidem communis etatis sive judicio absuerit, haud obscure est animadvertere, quo tanti estimatus Lucanus, ut non defuerint illis, sequutisque temporibus, viri doctrinæ nomine cum primis celebres, atque in his Papinius, & Martialis, illi conterraneus fere, qui eum & Vergilio (si Diis placet) & Homero ipsi parem facere, ne dicam anteponere, haud quaquam dubitavere; qua fiducia sufflatius ipse virtutis sive etiam præconium facere, atque in has iniquissimæ contentionis inanias erumpere veritus non est:

Et quantum mibi restat ad Culicem?

Juvat

Juvat opinionem hanc nostram Censoria illa, quam ibidem præmiserat Eumolpus, principum Poëtarum commemoration, non ultra Romanum Vergilium, & curiosam Horatis felicitatem a Petronio extensi. Subdit enim, Cæteros (Lucanum, ut dixi, & totam illum Poëtarum manum haud dubie designans) aut non vidisse viam, qua iretur ad carmen, aut visum timuisse calcare. idque mihi Oraculi instar, & (si mei arbitrii res fuat) unam mehercule a Petronio Eumolpicam Troja Halofin, aut hanc ipsam potius vere Poëticam belli civilis vaticinationem multo mavelim mihi,

*Quam vel trecenta Cordubensis illius
Pharsalicorum versuum volumina.*

Quod ipsum & Quintilianus circumspete considerans, Oratoribus, quam Poëtis potius, hunc Cæsariani belli scriptorem censuit adnumerandum. Ut ut est, οὐ γένος, certe Lucanus ac Petronius noster, indidemque fortasse in contentione studiorem communum aliquanta æmulationis simultas. Utrique enim, impe- rante crudelissimo Nerone, tum vitæ, tum Genii similitudine dijparas, parem vitæ exitum sortiti; sed hic (Arbitrum dico) vertente anno post, C. Suetonio, L. Telesino Coss. quem alter Annaeus ille, Silio Nerva, & Attico Vestino Coss. anno, qui præcesserat modo, ab V. C. DCCCXVIII. ejusdem Principis jussu fatalia Parcarum fila venis ante diem incisis abruptis felicitet.

Cap. CXIX. In descriptione belli civilis: *Atque Arabum populus sua despoliaverat arma]* Quis vero mente uique adeo extensa, ut Populis statim emendandum non videat? Et mox:

*Perjurum ritu, male pubescentibus annis,
Surripueri viros, exsecataque viscera ferro*

In Venerem fregere] Cujus sententiae acrimoniam in animo habuisse videri potest sanctissimus Martyr Cyprianus lib. Epistol. 11. ad Donatum, de exortis ad Cinædica illa Histrionum saltatione condignos hominem Christiano sermones differens: *Videote contra foedus jusque nascendi patientiam incestæ turpiudinii elaboratam. Envirantur mares: omnis bonus & vigor sexus evirati corporis dedecore emollitur, plusquam (lego plusquam) illuc placet, quisquis magis virum in foeminam fregere.* Sequitur in Petronio.

Atque ut fuga mobilis avi Circumscripta' mora pro- perantes differat annos, *Quærit se natura, nec invenit*] Huc spectat capitalis illa Legis pena Constantio & Constante auctoribus perlata, quam Variarum suarum ex Codice ad L. Julianum de adult. laudat nobis exactissima eruditio Censor Duran. Cæilli, ex veteri quadam membranula, nova hacce forma à sece interpolatam primitus: *Cum vir nubit in foeminam vi- ris porrecturam quid cupiatur, ubi sexus perdidit lo- cum? ubi scelus est id, quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram foemam?* ubi amor queritur, nec invenitur? Quum in libris, quantum est, formulariis: *Ubi amor queritur, nec videtur? perperam inibi vulgo proculsum exstet.* Legitur ibidem:

Et laxi crines] Pro quo ego fluxi lubenter reponerim ad illud Martialis mei accommodandum:

Mollesque flagellent

Colla coma.

vel certe Lixi prescribendum, id est, lixivio (quam Caſticam, seu Batavam ſpumam idem Poëta appellat) loti atque imbuti crines, verbi cauſia:

Et mutat Latias ſpuma Batava comas.

Nisi si tamen, Laxos, pro solutis interpretari malimus.

Inops audacia tuta eſt] Sententiam, me hercule, sci- tam oppido, argutamque, ac brevem, nec minore adeo elegantiā à Principe illo Historicorum in consiliī pene Catilinariae coniurationis argumento ex- preßam, qualsique enarratam dictō istiusmodi: *Nam ſemper in crivitate, quibus opes nulla ſunt, bonis invident, malos extollunt: vetera odere, nova exoptant: odio ſuorum rerum mutari omnia ſtudent: turba arque ſeditio- nibus ſine cura aluntur, quoniam egreſias facile haberetur ſine danno.* Quam tamen ſententiam haud quaquam fueram laudatus, niſi in luce mera miſere caligafie hoc loco Glareani aciem adverterem, qui tam arguta clauilæ intellectum ignotum ſibi, ac ſupra captum effe fateatur ſuum; niſi post Habetur diſtinzione locuſ ſiat, ac poſtea inferatur ἀνθίτως ſine danno. Ri- dicule, & vere adeo Nodus (quod dicitur) in ſirpo. Habes porro apud Petronium:

Cap. CXX. Tres ſtulerat Fortuna duces, quos ob- ruſt omnes

Armorum ſtruē diversa feralis Enyo.

Craſſum Parthus habet: Libyco jact et quore Magnus:

Julius ingratam perfudit ſanguine Romam,

*Et, quas non poſſet Tellus rot (ita v. c.) ferre
ſepulcra.*

Divifit crimeres] In membranaceo Codice:

Tres dederat Fortuna duces,

liquido reſerberatur. A reliquorum vero versuum ar- guria Epigrammatis unius acumen Martialis noster muſuatus videri potest, quod Magni Pompeji, ejusque filiorum Manibus merito hercule ac lubens à ſe in quaue Muſa imputandum censuit hoc exemplo:

*Pompejos juvenes Asia atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libye, ſi tamen illa tegit.*

Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere

Uno non poterat tanta ruina loco.

Quid mirum vero? qui vel acutissimum etiam Hemisphichium illud ex hoc ipso Poëmatem ad alterius item Epigrammatis conclusionem transcripſerit ſibi:

Ingeniosa gula eſt.

Alterum preterea quoddam à D. Hieronymo, in Epift. ad Demetriad. de virginitate fervanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

Non bene olet, qui bene ſemper olet,

Quem tamen versum nulla iui parte minutum, aut immutatum, apud Martiale reperias etiamnum ho- die, lib. 11. Epigramm. xii.

Cap. CXXI. *Vota nibi cedunt]* Ita Editio Lugdu- nensis.

tensis. Ego tamen Parisiensi potius, tum chirographo codici meo subscendendum autumo: in quo, Vota tibi cedent, dilectissime legebatur, id est, succedent, evenientque tibi ex sententia, quæ vovisti, omnia.

Cap. CXXII. In eodem Poëmate ex persona Cæsaris jam Dictaturlentis: Certe mea caussa peracta est.] Hoc est, perorata. Quomodo apud Callimachum illum Romanum, Caussa perorata est. Agere enim, five Orare caussas, germana, imo gemina esse.

Nec pueri ignorant, nisi qui nondum are lavantur.

Cap. CXXIII. Fortior omnibus movit Mavortia signa Cæsar, & insolito gressus prior occupat ausus.] Aliis, Haustus placet: neutrum mihi, verum istuc potius, quod ponam:

—
Et insolito gressus prior occupat ausu.

Sequitur

—
Mox flamina montibus altis

Undabant modo nata, sed hac quoque missa putares.] Quo loco alii, Spissa, legunt: at Rogertis mei Codex calamo exaratus, Justa, habebat. Unde novissima Editio fessa nobis concinnasse videtur. Mili vero, si quis in tanta dissentientium scripturarum varietate conjecture locus est reliquus, Stare stat restituere, id que proxime sequentis verius cauia maxime, quem in optima illa Parisiensi Editione hac forma conceputum memini reperitare:

Stabant, & vinclata fluctus stupuere pruina.

Cap. CXXIV. Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis?] Apostrophe Poëtica ad Divum Julium, infesta patriæ signa inferre fatigente.

C A P U T XIII.

Macula bina, qua Petronium inquinabant, delete. Alterum in iuxtam Satri locum ad Tibulliane sententie similitudinem conformatum videri. Libidinem concitare. Oboſculari. Turnebica opinioni assensum. Digi gubernantes vocem. Conciliare, quid?

Cap. CXXV. Ceterum ego, eti quo die magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mes removisse vultum fortunam: tamen sepius tam confuetudinem meam cogitabam, quam cauissam.] Non mehercules intelligo (de clausula postrema loquor) nisi porro (mi Lector) negative particule des locum, ante rō Tam collocande. hocce exemplo scilicet: Tamen sepius non tam confuetudinem meam cogitabam, quam cauissam.

Totamque fallaciam invidiosa proditio detexerit.] V.C. Ambitus proditione in ipso contextu præferat planissime.

Cap. CXXVI. Quia nosti Venerem tuam, superbiam capias, vendisque amplexus non commodos.] Relicibo, atque interpungo: Vendisque amplexus, non commodos, ipsa adeo sententia hanc nobis conjecturam præeunte, quam & Lipsio pariter nostro in mentem venisse gaudeo, gratulorque merito mihi, etiam sequenti iniui-

per ratione corroboratam, hoc, inquam, non inani argumento, quod mox hoc capite ab ea ipsa ancillula amatrice obicitur Polyæno: Sive ergo nolis vendis, quod peto, mercator paratus es: sive (quod humanius es) commodas, effice, ut beneficium debeam.

Quo incessus rute compositus?] Quid est, Tute? Nihil id quidem, atque adeo Petronio indignum, cui porro commodare ut pergam, pro Tute, Arte, de opinioni restituere haud gravabor. Habes inibi:

Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum calum curare soleo: ex vulnibus tameu hominum, mores colligo; & cum spatiante mudi, quid cogites, scio.] Eadem de se fere Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auscultare lepidissimis versiculis illis:

Nec mibi sunt forte, nec conscientia fibra Deorum,

Præciner eventus nec mibi cantus avis.

Ipsa Venus magico religatum brachia nodo

Perdocus multis non sine verberibus.

Eodem capite,

Quedam enim flamina fardibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut seruos viderint, aut flatores altius cinctos.] Libidinem concitant, ea forma usurpatum, quo Pœtarum Deus, Martemque accendere cantus: Martialis vero,

Inde logo, Musasque cito, Phœbūmque lacesto, dictare auli.

Viderint matronæ, qua flagellarum vestigia osculantur.] In M.S. exemplari, Oboſculantur viles ium legere, sic fere dictum, quomodo, Obligurire, apud Suetonium. Mox:

Procedentibus deinde longius jocis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret dominam. Placuit puella consilium; itaque collegit altius tunicam, flexisque se in eum daphnona, qui ambulationi barebat.] Ita est in Editione Gallicana, & quidem utraque, in prioribus vero Ut platea nova ducet lectum haec tenus. Unde fuit tempus, quum, In prata nova, emendandum harialarer; nunc Turnebi portius sententiae accedo, lectio nem novissime procuam auctoritate sua stabilientis, docentisque porro, Platanona, item Daphnona, nihil aliud quicquam, quam loca Plataris, ac Lauris consita significare, Latina Civitatis jure, haud sane repugnantibus Gracis, donata jam olim; & quidem ab antiquo. Addo fidei cauſa bina à Poëta Celtibero testimonia, ut:

Exornant pītēa qua Platanona ferā:

Item:

Dispositū daphnona suis Torquatus inhortis.

Cap. CXXVII. Mox digitis gubernantibus vocem, &c.] Argute, de actione, ieu gesticatione digitorum verius, nimium illecebrosa, concinnaque, ac proprorsus meretricia, cui non multum absimile, in diffili mili licet argumento, illud Tibulli nostri:

At postquam fuerant digiti cum roce loquunt.

Subjungitur deinceps à Circe:

Si non fastidis, inquit, fæminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, o juvenis, fore

(F)

sororem.] Proprie, *Concilio*, in re lenocinii usurpat Petronius. Sed enim & Ovidius, non minus urbane de Tithoni nuptiis apud Auroram expurgans tese:

*Cur ego pector amans si vir tibi marcat in armis:
Non me nupstisti conciliante seni.*

Unde & *Conciliatrix*, pro *Adductrice*, id est, lena, seu stupri sequestra (quod genus nos patrio sermone *Koppelerßen*, vulgo hodie indigitamus) Plauto, Comicisque antiquitus frequentata.

C A P U T XIV.

*In amoris curiositatem severa seriaeque habita & quæstiones;
productis ejus rei à Plauto, Horatio, Ovidio auctori-
tatis. Cultores, pro amatoribus. Durum suspectæ
fidei locorum repurgatio. Item de Fascino nonnihil.*

Pergit delicias porro Polyæno dicere Circe. Eodem cap. cxxvii.

*Habes tu quidem & fratrem, neque enim me piguit inquirere.] Nequiter fane, atque ex præscripto disciplinæ Lenoniæ, ita in Menæchmis adumbratæ à Plau-
to; ubi, quum herus admirans dixisset:*

Sed miror, qui ille noverit nomen meum.

Ecce servus non paulo sapientior;

*Minime berole mirum: (inquit) morem hunc me-
retrices habent;*

Ad portum mittunt servos, ancillas;

Si qua peregrina navis in portum advenit,

Rogant, cuius sit, quid ei nomen siet.

*Post illa (scribo, post illa) extemplo se adlicant,
agglutinant.*

Si pelleixerunt, perditum amittunt domum.

*Quo etiam applicare possis Ovidianum illud, ex ipsius Helenæ persona benignius fane, quam necesse fuerat probæ, ad captiosissima Paridis blandimenta rescri-
ptum:*

Nec tamen ipse negas, & nobis omnia de te

Quarere, si nescis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domestica ope-
ræ otique fuisse tibi, ut oblitera pudicitia tue matronalis, ac Genialis thori immemor, res omnes reli-
etas habuisse fatearis, præ istorum facinorum cogni-
tione, quæ Paris juveniliter per anteactam vitam be-
ne, an sequius, turpiter certe ac libidinose patrata designarit? Cui bono autem? quidve curatio isthac
ad Menelai conjugem, de Barbaro & alieno adolescen-
tulo ita anxie ille inquisitum singula? quo, nisi ut per
literas quoque interpretes turpitudinem ipsa denudes
tuam? tibique invicem res amationesque liensis ho-
spitis curæ atque adeo sollicitudini haud minori, quam
illi tuas, fuisse tuopte manifesta indicio ostendas. ut-
que ex infano infantiore Alexandrum tum concin-
nes scilicet, quem sic tu amas, quemadmodum ille te
vult, cuiusque adeo pulcritudinis proprius ac penitus
percognoscendæ multo cupientior videris, quam puel-
la Horatianæ Barri illius formosi, quem lib. Sermon.

i. Sat. vi. à Satyrico illo hujuscemodi coloribus des-
pictum habemus:

Ut, si quis agrotet, quo morbo Barrus, haberet

Et cupiat formosus, eat quacunque, puellis

Injicat curam quarendi singula, quali

Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo, &c.

*Imo, inquam, ego per formam tuam te rogo, ne sa-
fidiæ hominem peregrinum inter cultores admittere.]*

Nota *Cultores* pro Amantibus positos, tralatione ve-
recunda, à qua haud longe fane abludere videtur, quod
nos, servile hoc hominum genus Gallico sermone de-
signare volentes, pro *Amatorculis*, *Servos*, seu *Fa-
mulus* perhibere consuemus, sicuti & puellas quoque
in delitiis habitas, non quidem *Amicas*, sed *Dominas*
eadem ratione vulgo appellamus, loquendi forma
(credo) ab ipsis usque Latinis accersita. Sed enim
hic non ad *Culturam*, quæ *Reges*, *Dominosque*, id
est, potentiores amicos sequi fere, & quasi comitari
solita, verum potius ad nescio quam *Religionis* spe-
ciem, Numinum magis, quam hominum veneratio-
ni debitat (quæ *Cultus* nomine proprie ac signate
Romanis exprimitur) vocabuli hujs virtus referun-
da, cuius Metaphoræ continuandæ porro, *Religiosam*
etiam *Adorationem*, & nescio quid de *Templo* insuper
subjungit Polyænus, neque id adeo injurya; quippe
qui & *Dea*, & *Regina*, non solum *Domina*, titulo
mactam, augustamque factam *Circen* adveneraturus
postea.

*Quidni, inquit illa, donas eum mibi, sine quo non
potes vivere, ex cuius osculo pendes, quem sic tu amas,
quemadmodum ego te volo?] Delitiae meretricis. Sed
videtur emendandum: Quid? inquit illa, donas eum
mibi, &c. Neque aliter fane fuerat in manuscripto,
nisi quod, àtri rū, Eum mibi, Mibi illum, transpositum
inibi legebatur. Quid? quod *Dones* potius, quam
Donas, rescribendum videtur? si tritana lectionem
retinere porro, mordicisque defensare velimus. In
eodem exemplari eodem capite hujuscemodi visitaba-
tur scriptura:*

*Non sum quidem Solis progenies, nec mea mater,
dum placuit, labantis mundi cursum detinuit.] Quæ
placet, utique præ ea, quæ exstat in impressis omnibus,
Dum placet, impensis etiam placitura, siquidem,
Cum placuit, rescribatur: hoc est, quotiescumque
matris meæ aut visum, aut complacitum fuit, ad
exemplum (opinor) Tibulliani illius in materia huic
prosors parallima:*

Cum libet, bac trifisi depellit nubila calo:

Cum libet, asper provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum 1.

Quum voluit, toto glomerantur nubila calo,

Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

*Sume ergo amplexum, si placet: neque est, quod cu-
riosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est.]*
De hac ridicularia veterum superstitione, qua nimia
felicitatis successum, certumque ac præfinatum bo-
narum rerum numerum *Fascino* obnoxium opinan-
tur,

tur, consulendus xvi nostri Phenix Jof. Scaliger, ad Votum illud Basiatuerint Catulli:

*Tam te basia multa basiare
Vesano satis & super Catullo est.
Qua nec pernumerare curiosi
Possint, aut mala fascinare lingua.*

CAPUT XV.

Lata non pauta de opinione correcta, plura interpretata. Quafillariæ. Immoderata muliebris libidinis intemperantia, ne dicam importunitas, in Tribunatum quaf Verberalem erumpere denique, atque in insontis familiti terga languorem scida & martialis expiare solita antiquitus, ne quis nunc censeat. Frons constricta.

Cap. CXXVIII. Ex persona Polyæni, Militis quem præfati parati, sed nec arma, nec rem (ubi re cum primis opus) habentis in mundo: *Lorum, quod dicitur, in aqua, &c.*

Perfusus ego rubore manifesto, etiam si quid habueram virium perdidi, totoque corpore velut laxato, &c.] Eudem Languor me, an Paralysin dicam, sibi in Corinna quoque alias obveniente tota Elegia v. libri Amorum IIII. secum post irritas minas lamentatur Ovidius:

Huc pudor accessit, facti pudor ipse nocebat,

Ille fuit viti causa secunda mei.

Eiam de Veneficio, & ceteris, quæ sequuntur, eandem Nafonis Elegiam consulas licebit. Ea enim, quanta quanta est, haud alio fane, quam ad hæc Arbitri ex-plicanda, nata mihi prorsus, ac composita videtur.

*Rapuit deinde tacenti speculum, & postquam omnes vultus tentavit, quos solet inter amantes r̄iſus frangere.] R̄iſus, huic loco quid faciat, nobis needum in mentem venire potuit; itaque mihi quoque omnes vultus tentanti, Nifus tandem visum est emendare, pro eo, quod supra scilicet *Farrivam molitionem* appellaverat, interpretandum. Sequitur pōro:*

Excusit vexatam solo vestem, &c.] Vexatam, inquit, quod nos opinor, gekreucht, diceremus; scilicet superiori illa in gramine volutatione, malo astro, Deaque Perfica non favente, hoc est, sine robū & adeo voluptatis effectu, præter speciem, atatem, atque utriusque sententiam denique, cum Polyanco amatore suo tentata, sive inchoata potius, quam ad Patratum perduta. Et mox:

Ego contra dannatus, & quasi quodam visa in bōrem perductus, &c.] Quid, si hoc potius est, ut Viso reponatur, pro Spectro, & quasi somnio quodam turbulentio? proinde ut idem loquutus supra cap. 100. Visa, certe, pro Insomniis ponit quis nescit, qui Mu- fixas fore vel primis digitis impulerit modo?

Cap. CXXIX. In Epistola illa multo urbanitatis sa-le cumulatissima: *Narrabo tibi, adolescens, paralyſin ca-ve. Namquam ego agrum tam magno periculo vidi.* Eadem loquutionis forma uius quoque ad Ciceronem

suum M. Cælius; de absoluto Messala scribens: *Itaque relictus Lege Licinia, majore esse periculo videtur.*

Cap. CXXXII. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quassillarii, familiaque sor-didissimam partem, ac me confusi jubet.] Ita est in Edi-tione Lugdunensi; in Lutetiana vero, *Quassillarias:* unde nos, *Quassillarias*, extricaveramus jam antea: hoc est, genus ancillularum omnium spuriissimum ac despiciatissimum: quas Robustum ad Codicem detruas, inibique herilibus penitis in perpetuum damnatas in-terpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovi-dio, Juvenali denique; unde & *Codicariarum cognomento insignitæ antiquitus.* Haec scripseramus, quum ecce potiorem ejusdem item sententiaz fundum nobilissimum Jof. Scaligerum esse percepimus denique, qui ad locum illum Albianum,

*Sit tibi cura toga potior, pressumque quasillo
Scortum, &c.*

Hoc ipsum Petronii exemplum, (quod inani strepitu aures Turnebi verberaverat jam olim) ita ut nos emendavimus, Lectori porro arripiendum reliquit. Rescribo deinceps:

Oppono ego manus oculis meis, multisque precibus effu-sis, quia sciebam quid meruisse, verberibus spuriisque extra januam ejectus sum.] Male enim in omnibus Editionibus Nullisque precibus hodie cusum comparat: nostraque correctio ista, non audacis ingenii curiositatē, sed vero chirographum optimæ & notæ & fidei. Rogertinum inquam codicem, auctorem habet. Pergit narrare porro:

Ejicitur & Prostelenos, Chrysis vapulat, rotaque fa-milia tristis inter se mussat, queritque, quis domina hi-laritatem confuderit?] Ridicule; sed tamen ex ejus facili consuetudine stolatis pariter ac togatis mulieri-bus recepta: quæ libidine indomita, atque inexsincta, ad furem usque prurientes, nihil pejus adeo detriusque metuebant sibi, quam ne vir suus, vel adulter utique haud paulo virilior, vidua pudicaque contentus nocte, fundum familiarem, hoc est, officium suum, colere negligens parcusque existeret:

*Neu tenuem texens rivalis aranea telam
Deserto in Veneris horitulo opus faceret.*

Ideoque (quæ illius temporis insolentia fuit) quoties evenisset forte, ut admirarius suus virum se esse quodammodo quasi oblitus videretur, parte illa corporis funerata scilicet, quam potissimum in nobis feminæ appetunt sibi, reliquum erat, ut in servorum ancilla-rumque insontium gregem herilis expeteret culpa; hoc est, ut caudicaria omnes cum librariis, ac ornati-cribus, ceteraque familia pars multo sordidissima, piacularies ob alienam ignaviam fierent: utque tot ministeriorum infelicium terga capitis unius lenitudini, haud securus utique quam succidanea, subderentur. Cui disciplina etiam lux sceneranda à Juvenali meo, hanc ipsam matronarum impotentiam, atque infati-tatem, ad hoc exemplum Satyrice castiganti, censone dico, non *bubula*, sed *papyrina*, ut vides:

(F 2) - Ef

*Est oper a p̄t̄sum penitus cognoscere , toto
Quid faciant , agitentque die ; si nocte maritus
Averius jacuit . perit libraria ; ponunt
Cofmeto tunica ; tarde venisse Liburnus
Dicatur , & p̄nas alieni pendere somni
Cogitur ; hic frangit seruas , rubet ille flagellis ,
Et seutica sunt , qua tortoribus annua p̄f̄st.
Verberat , atque obster faciem linit , audit amicas ,
Aut latum p̄ct̄ vestis consideras aurum :
Et cadens longa relegit transversa diurni ,
Et cadit , donec lassis cedentibus , Exi ,
Intonet horrendum , jam cognitione peracta , &c.*

*Itaque pensatis vicibus animosior verberum notas arte
contexti , &c.] Vibicibus , edendum esse tam scio , quam
me amare Petronium.*

*Quid me spectatis , conficitā fronte Catone ?] Id est ,
adducta , seu contracta , & quali caperata fronte . Uſus
eodem loquendi genere & Martialis , libro decimo :
Et numeras nosros adfricta fronte trientes .*

Nec minus Propertius libro Elegiarum 11.

*Differet hac nunquam , nec posset garrula , qua te
Affrictus plorat sepe dedisse pater .*

*Adductus , ex Cornelio Tacito , pro severo ,
tetricoque , ac supercilioso , cujusque frons semper adeo
matutina , id est , striata , seu corrugata Catonianam
quandam , ac plusquam Censoriam p̄ferat gravita-
tem . Quarit in eodem Epigrammatio Arbitri no-
ster :*

Nam quis concubitus , Veneris quis gaudia nescit ?

Quis vetat in rapido membra calere thoro ?]

*Ita repono , itaque reposui jam olim , antequam certe
* Pictorius nescio quis hac ipsa , quam quidem à me
aceperaverat , conjectura Racemationes porro suas
auctiores facere instituerat . Sequitur :*

Ipse pater veri doctos Epicurus in arte

Fussit , & hoc vitam dixit habere telos .]

*Perpera hæc Sequaniæ Editionis scriptura , quam ex
Lugdunensi partim , partim ex ingeniosis cum meis ,
tum alienis iuspicioñibus , ita porro me p̄reunte , in
pristinum honorem restituta licet :*

Ipse pater veri doctos Epicurus amare .

Jussit , & hauc vitam dixit habere Deos .

*Qua lectione nihil verius , nihil adeo argutius . Scias ,
è Petroniana officina profectum bonum pedem ad nos
porro Gallo-Belgas attulisse .*

* P. Victorius .

C A P U T XVI.

*Fidei Tuta men appositum . Volenti neque vim , neque
ullam injuriam fieri . Res attritæ . Culina mortualis ,
five bustuaria . Locorum alia explanata , alta reficta ,
ad incudem dico Petronianam . De Clavo numerali ,
annorum indice , prisca quadam , ac moneta Romana .
Fortuitum , Gratuitum , Pituita denique , penultima
producta enunciari debere ; ideoque hac , itaque talia*

*trisyllaba fieri , quoties in Hexametris occurant . Ter-
gilli Plautini consideratio .*

Cap. CXXXIII. *Hac declamatione Gytona voco , &c .
Narr a mihi , inquam , frater , sed tua fide , &c .] Quid vero est ? Tua fide . Apage tam frigidum schema à Petronianis facitiis , & quidem quam longissime , nihil enim indignius . Mihi certe dubium non est , quin pro Tua . Tua fide , debeat emendari , hoc est , quæ ex se se nihil incommodi tibi , tuæque adeo exi-
stimationi , in posterum fit paritura , quippe arcano di-
cturo , atque ei , qui culpis tuis & veniam simul &
silentium p̄stare condidicerit solens .*

*Terigit puer oculos suos , concepissimisque verbis jura-
vit , sibi ab Asylto nullam vim factam . Nihil hoc mi-
rum ; quippe cupient omnia Gytoni facta , neque
quicquam adeo grave , vel præter animi sui senten-
tiæ passus . Sic supra idem de Jove ; cap. LXXXII .
Et peccatur in terris nemini tamen injuriam fecit . Fe-
stive ; atque ex opinione nostris etiamnum JCTis cele-
brata , qui , Volenti nullam fieri injuriam , ferio nobis
ac vero vultu asseverant . Habes eodem capite :*

*Sed iops , & rebus egenis
Attritus , facinus non toto corpore feci .]*

Lego :

— Et rebus egenus

Attritus , &c .

*Phras Poëtis omnibus usitatissima ; item Livio His-
torico , qui Attritus opes alibi dictatisse invenitur : quo-
modo & ipse Petronius antea cap. cxvi . Post attritus
belli frequentibus opes , &c . Et tamen recepta lectio
vel Plauti auctoritate defendi posse videtur , qui res
dubias , egenas , conjunxit non semel . Denique quid
verat Arbitrum nostrum obscenitatis (ut solet) la-
tebram sub honestissimæ translationis sapientia quæsi-
visse ?*

Cap. CXXXIV. *Quid vos , inquit , in cellam meam ,
tanquam ante recens bustum venistis ?] Calinam his ver-
bis circumscribere videtur , unde & Inquilini etymon
deductum . Ita enim Loca quedam sub Urbe inopium
funeribus definita , ubi ferales , five sepulcrales epulas-
comburi mos erat , antiquitus indigata , ex Fefo , &
Aggeno Urbico docuit nos omnium doctissimus Jos.
Scaliger . Quasi innuat Enothea , Eucolpion , & Pro-
selenon ex hac esuritorum nota esse , quos cibos è flam-
ma petere posse , urbane fane cavillatur Tercatus : hoc
est (ut Catulli quoque interpretatione in rem Petro-
ni utamur) in sepulcress , tubercinandi causa , quam-
vis semiraso sustore prohibente , ipso carpere e rogo co-
nam .*

*Et ne patetis perplexe agere , rogo , ut adolescentulus
mecum nocte dormiat , nisi illud tam rigidum reddide-
ro , quam cornu .] Eadem similitudine in Fauni quoque
Satyriasmō usus Ovid . ubi narrat :*

Et tumidum cornu durius inguen erat .

*Verum hujusmodi commentanti venia p̄f̄sanda fuc-
rat prius , caputque Socratico exemplo operiundum . His*

Marcellus; quem si rem pse hoc verbum in mente habuisse, suspicari quid vetat? quum alterum illud, *Ligellum inquam suum*, pro *Tuguriolo*, ac *domicilio breviore*, perperam nobis *suppositum ire ausus*.

CAPUT XVII.

Locorum aliquot obscuriorum illustratio. Libare limen, Attico quoque Aristophanus patrocinio defensum. Penso, pro Pensatione. *Anser*, *Priapi pariter*, ac *Matronarum delitiae*. *Eius rei aliqua rationum verisimilitudo quasita*, relataque ad *Verecundie notam scilicet*, *qui pra ceteris hoc pennipotentum genus vulgo insignitum nobis concinnat Plinius*. *Additum praetere de Censoria cibatus Anserini locatione*, erdem animanti omnium *sacerrimo ob MERITUM*, ac *Capitolii defensionem*, antiquitus decrei prebitique ex publico.

Cap. CXXXVI. *Jam reliqui (s. anseres) revolutam*, passimque per torum effusam pavimentum, collegant fabam. &c.] *Effusam Mensam* everione scilicet: cui, oblitus anilium edictionum, purgandise leguminis cura ad tempus seposita, (haud quidem praelandi studio, neque quo pugnacissimo animali ullum capitum periculum crearet, sed ut semet ipsum potius, tum folliculum suum, a rabioso impetu, ferratisque Trigae istius Anserinæ mortibus sartum testum prestaret) pedem, opinor, tertium extorserat Polyænus. ita ut de Tripede, jam *Bipes* redditum videatur, ad exemplum illud Martialis mei:

Ibat triges grabatus, & bipes mensa.

Veterem Mensulam illam dico, quam, Enothea Sacerdotis opera maxime, binis etiam carbonibus impletam, poitamque sacrificii caussa in medio item altari, habuimus supra cap. precedentem. Ex quorum singulorum pariter consideratione planum de confrago omnibus jam concinnatum opinor locum in fine hujus capitii, ubi Enothea denuo in cellam suam revertorsa, quidnam se absenta *Faba factum sit*, scitari permit ex Polyæno, *Faba*, inquam, cuius nec volam adeo, nec vestigium ullum reliquum inibi notabat fibi; neque mirum; ut que è Sacra Mensa illa (quam tertii pedis defectu percussam subversamque memoravimus modo) in terram universa revoluta exciderat, unde in proclivi adeo Anseribus fuit, partem illam leguminis temere humi dispersam, passimque per totum pavimentum effusam, in profundum ilicit, hoc est, in voracem ventrem condere, sibique auferre porro, & quidem cum ipsis folliculorum quisquiliis, quos peripherati multo festivissima, *Muscarum imagines* capite praecedenti supra indigitaverat Petronius.

Necdum libaveram cellula limen, &c.] Ita in utraque Galicana Editione probissime cusum exstat. Proinde, an Turnebus apud se fuerit, dubito: quum pro *Libaveram*, *Superaveram*, objectare ausus est nobis, quasi vero non si rem pse Metaphora ista aliquot ante Petronium seculis, & quidem Athenis Atticis,

Ufus irem in Rani prisca Aristophanes?

Verbi gratia. *Où πά δάρτιδης, ἀλλὰ γνῶσαι τῆς θύης.*

Et, ne diutius tristis esset, jactura pensionem anterem obtuli, &c.] *Pensionem*, pro *Pensione* posuisse videtur, qua voce idem quoque usurpus postea, cap. cxxi. *Sequitur imperium*, si promiseris illi pro unius horæ studiis multorum bonorum pensionem. Porro:

Cap. CXXXVII. *At illa, complisis manibus, Stelerante, inquit: & loqueris? Nescis, quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delitias, anterem omnibus matronis acceptissimum*] Cur vero *Matronis anterem acceptum praedicat?* an *Verecundia* causa fortasse, quam animanti huicce antiquitus tributam, unicus ille Naturalium Rerum scriptor memorat nobis Plinius lib. x. cap. xx. quo loco Pavonina pariter ingenia describit? *Ab auctoriibus non gloriosum tantum animal hoc (pavo) traditur, sed & malevolum: sicut & Anser verecundum: quoniam has quoque quidam addiderunt notas*, &c. Credo equidem, neque enim aliud, quod dicam, habeo in mundo; an potius, quoniam Isidi hoc alitum genus peculiariter sacratum? quam Deam curatissimis utique ceremoniis colebant Stolati ordinis Matronas: nimis quidem adversus animi Propertiani sententiam, utpote, quem votum illud Puellæ suæ in Casto Isidis Pervigilium, ac Decemnoctialis secubitus, in istiusmodi contraria sane vota, ne dicam Thyestæs preces, stomachosum amatorem coegerit erumpere:

*Atque utinam Nilo pereat, que sacra tenet
Misit matronis Inachis Aufonis.*

Sed quum *Priapi etiam delitias*, idem pugnacissimum istud animal appellitet Petronius, haud sine causa suspicari possit aliquis, improbus nefcio quid iub *Matronalis schematis integrum occultari*; nec alio fortasse accommodandum, quam quod avis ejusce lingua in cibo, vel potionе certe, assumta, foeminarum libidinem concitare, maximumque adeo pruriginis muliebris suscitabulum esse credatur. Ego tamen priori sententiæ meæ, a nemine haec tenata, acquiescere tantisper cogito, donec aliquid verisimilius felse obtulerit mihi. Utut est, Anseres istos sacros fuisse, ac propterea alimenta *ob meritum* fibi decreta accepisse ex publico (sicuti in Prutano Athenis bene de Re Populi meritis fieri solet) ex Arbitrio didicimus jam antea. illud non item, cibaria horundem locare publicitus, rem Censoria in primis curationis fuisse. idque in fide Flaminum, ac Sacerdotum potissimum. quo fiebat, ut hocce *Gansarum* genus nemini coquo in jus vocare jus esset; id quod de *Lydis* pisibus praedit Varro. De Locatione vero alimentorum ita Plinius lib. x. cap. xxii. *Est & anseri vigil cura Capitulo testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus.* Quamobrem cibaria *Anserum Censorum* in primis locant. Adde ex Arnobii lib. vi. *Cur canes in Capitolio pascent? cur anseribus victum alimoniamque praebent?* Cæterum hoc ipsum Romæ, quum hæc omnia Crotone gesta: ubi, an ritus idem obtinuerit, vel Petronium interrogato, ne queras foris.

C A P U T XVIII.

Aliquam multi loci aqua Petronium lustrati, correctique. Mero ac libidine solutus. Regnum Neptuni pavit Ulysses, quo pacto oporteat interpretari. Effectus pro Patrato in re nautiarum. Clostellum. Dei Lampasci numen Lyca pariter ac Tryphena propitium: Polyanus contra terra marique iratum infestumque. Eucolpium, & Polyænum, pro una eademque persona indiscriminatim sumi debere. Carnis Etymologia, ejusdemque vocis proprietas, Donato maxime adminiculante, excessa. Pseudogalli, tum nostrorum hominum Latinitas non ferenda: simul eorundem in vocabulis istius usurpatio insolentia atque impuritas detecta.

*E*odem Capite CXXXVII. Itaque radio satigatus, rego, inquam, expiare manus pretio licet.] Ecqua vero causa est, quin, *Liceat*, hunc in locum restituere liceat nobis?

Infra manus meas camellam vini posuit, & cum digito pariter extenso porrasi apioque lustrasset.] Id est, hoc piamenti genere febratos expiasset, sive repurgasset, quippe impiatos, consceleratosque, ac pollutos anserina cæde scilicet. Habet exinde:

*Avellanæ nuces cum precatione mersit in vinum: &, sive in summum redierant, sive subiederant, ex hac conjectura dicebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas, nuces in summo humore confusiles.] Et ego quoque, quamvis nec superflitosus, nec hariolus cluens, conjecturam tamen ex his Arbitri ipsius verbis ducere haud dubitanter ausim, locum, qui in medio est, hoc modo repurgandum: Ex hac conjecturam ducet, &c. Ceterum, quod hic de Nucibus Petronius, id ipsum de Ovorum ingenio refert M. Varro in lib. Rei Rust. verbi gratia: *Ovum inane natat, plenum desidit.**

Epdasque etiam lautas, paulo ante (ut ipsa dicebat) perituro paravit.] Recte, atque ex fide argumenti superioris. Etenim malam Crucem Polyæno interminata fuerat Enothea.

Cap. CXXXVIII. Anicula, quamvis soluta mero ac libidine essent, eadem viam tentant.] Usus eadem phrasii & supra cap. LXXIX. Nam cum solutas mero amissim ebris manus, &c. Item cap. CXXXI. Premebat illa resoluta marmoreis clunibus (ita enim cum Lipsio legendum) aureum thorum. Nec non Ovid.

Turpe jacens multo mulier resoluta Lyæo.

Idem in Arte:

*Sentiat ex imis Venerem resoluta medallis
Fæmina.*

Neque aliorum illa quoque alterius loci improbias trahenda:

*Odi concubitus, qui non utrinque resolvunt, &c.
Ipse Paris Dearum libidinantium judex.] Quid, Li-*

*bidinantum, faciat hoc loco, fame non video. Quo-
circa, frustra eos haud quamquam futuros, arbitramur,
trahenda:*

Si hanc in comparatione vidisset, tam petulantibus oculis.] Ab eodem habitu fidera quoque ista, plus quam Circæcia, commendaverat & supra cap. CXXVI. Et oculorum quoque mollis petulantia, &c.

Cap. CXXXIX. Gemni satiravit numinis iram

*Telephus, & regnum Neptuni cavit Ulysses.] Restituo, Pavit, à Pavendo, imo vero hercule à Pa-
scendo, ne quid mentiar; nimurum, quod (uti Plau-
tus autumat) pīcibus in alto pabulum præbuerit to-
ties, cum suis, tum sociorum naufragiis, apud Ho-
merum:*

*Nobilis, ac nusquam non samigeratus Ulysses.
ut non injuria de ipso Romanus Philetas prædicasse
judicetur;*

In mare cui sòli non valvere dol.

*Quæ conjectura eo firmior videtur mihi, quoniam satiravit video etiam antecessisse, Metaphoram sequen-
ti huicce tantum non confinem, ac geminam.*

*Cap. CXL. Ea ergo ad Eumolpum venit, & com-
mendare liberos suos ejus prudentia, bonitatique credere
se & vota sua.] Provocabulum, suos, aberat à Manu-
scripto: potestque etiam à libris nostris, salva fenten-
tia integritate, abesse.*

*Cum ergo res ad effectum spectaret, &c.] Hoc est,
Quum, gaudia sua (Lucretiana saltæ circuitione uti
ut liceat mihi) toto corpore præfigente, in eo jam
Venus esset, ut hortum virginalem, & muliebria arva
aspergine seminali consitum iret Eumolpus. Per Effec-
tum enim plenam voluptatis robustæ, reique Venereæ,
consummatiōnem honestissimi vocabuli ambage cir-
cumloquitur, Patratum dico: idque ex Divi ipius His-
tori definitione observant pol memoriter mihi.*

*Dum frater sororis sua automata per clostellum mira-
tur.] Clostellum, diminutivum à Claustro, eadem for-
matione cum Plostello, Mostello, Castello, Rastello,
quorum origo adeo in promtu, atque in contesso.
Et mox:*

*Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me
numen inimicum ibi quoque invenit.] Videlicet Impli-
cabilis illa (Lyæa ulrix, anne Triphæna?)*

*Quæ me per terras, per cani Nereos æquor,
Helleponiaci sequitur merita ira Priapi,
Præfens heu nimium vindex in partibus illis,
Quas sinus abscondit, nam nec puero, nec amico.*

Nec mea Fratri in Pygiacis bona vendere pessum.

*nedum ut Eumolpo, velut antea, totum approbare
me postulem. De Triphæna, ac Lyæa addidi: qua ver-
o conjectura adductus? inquires, hac scilicet, quod in
superiore illa Eucolpii cum Gytone & Eumolpo navi-
gatione aurem in somnis Lyæa à Priapo vulsum com-
meminerim jam antea: eumque serio cum Triphæna
per quietem admonitum, Eucolpium, quem quære-
bant, ejusdem Dei opera ac confilio maxime, in na-
vim suam esse perductum, quæ quidem res & iram
uloris*

ultoris Numinis aduersus hunc nostrum, contra in Tarentinum negotiatorem illum, ejusque vectricem omnium sceminarum (vel Eumolpo teste) formosissimam, studium divinum praesens, ac propitiari voluntatem nobis, velut in tabella, plenissime simul ac planissime ostentat. Quid enim? Cave Polyænum istum diversum esse ab Eucolpio illo priore existimes; nec mirere, si unum fugitivi caput aliter atque aliter, pro tempore & loco, duarum personarum munus paratique sustineat pariter. Ita enim rem natam intelligentias velim, ut Scenæ servendum fuerit, vetusque ille & quasi quotidianum nomen suum Eucolpio commutandum. Cui bono? inquires. Nimoto vero, quo integra videlicet simulatio servaretur, utque fallere facilis inter ignotos posset: quippe cuius rebus minime conducebat, anteactæ vitæ iux flagitia Crotoniatis innotescere, latrociniaque, ac cades, & inquietum illam obscenæ ad arenam damnationis, tum fugæ, ac tot adulteriorum infamia conscientiam displicescere in vulgo: fallaciamque, ex praescripto consilio communis callidissime institutam, invidiosa pruditione à peregre adventantibus denudari: atque ita inchoata Tragediam personis capitii detractis indignissime subverti. Cujus adeo rei periculum non erat, quam diu quidem Eucolpius mutato nomine Coranis illis, Galla credulitate tumidis, pro suppositio nescio quo Polyæno, quem perbellè fessè esse assimilabat.

Et titulo, & specie ignorabilis obijiceretur.

Cap. CXLI. Apud quoddam gentes scimus ad bac legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur agri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem.] De Lege ista, & Gentibus,

quarum exemplum Coranis suis, hoc est, captoribus, Eumolpus imitandum proponit, plenus consulendus Solini Polyhistor, capite LV. Quod reliquum restat igitur, in Carnis vocabulo summam Latinitatis rationem à Petronio habitam, defunctorio iectu resolvendum non est. Etenim, probe & signate verbum rei convenientissimum usurpare, fidem abunde facturus nobis Donatus illa ad Terentianam Hautontimoromenon explanatione: *Caro dicta est, eo quod careat anima, & Caro proprie dicitur mortuorum, unde & Excarneficare deductum, item Carnifex, pro eo, qui Carnes ex homine facit.* Haec tenus Donatus. Unde animaduortas licet barbariem ac lordes nelsoni cujus Maximiani, qui usque adhuc tamen pro principe illo Eleiographo Cornelio Gallo, non dico mihi,

Nec bardo juveni, neque naris obesa, sed stolidæ imperitorum turbæ obtrusus, in cuius impurissimis, Carminibus, an criminibus, dicam? hic quoque inter cetera Pentameter occursum est tibi:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Ur enim *Carnea membra* ista, pro carnolis & succiplenis, auctoritate Martialis, qui *Carnarius sum*, eodem fere significatu princeps viuis procedere, defensitare facultas sit nobis: illud tamen qua ratione ferri possit, non video, *Carnis officium*, pro Veneria corporis oblectatione, reque Voluptatum, positum esse apud eos utique, qui Larine, quam Barbare, loqui potius, vel scriptitare se student:

*Quaeis hæc (cum Flacco dicam) sint qualia cumque
Arrideret velim, dolitus, si placeant spe
Deterius nostra, Belago, teque Gotalfi
Morophorum inter jubeo placare cathedras.*

JANI DOUSÆ NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI, Viri Consularis, Præcidaneorum

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Multum esse in re aliqua; inibique emendatus Macrobius. Saurea Plautinus sexus quodammodo suo restitutus apud Fulgentium. De Albutia Petroniana, anno eadem cum Albutilla Taciti, quasitum, ac pronunciatum denique. Narrationum complurum, de incertis Arbitri atque extraordinariis Fragmentis in unam veluti ſream congregatarum, Dousica desideratio,

actenus quasi per scrupos Petronianos, atque (ut ipsus loqui amat) glarearum eminentium fragmenta semicalceatos traximus pedes, myrmico & molesto incessu auctoris lineamenta atque ordinem capitum periequiti; quæ, quanquam interrupta oppido, nobis tamen ad callem musteum quodammodo investigandum, præeunte clarissimo Pithœo, ac veluti faculam ad spississimas nebras